

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melike KULUROĞLU SEVİNÇ

ÇANAKKALE
Ağustos, 2019

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları

Melike KULUROĞLU SEVİNÇ
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Dr. Öğretim Üyesi Fatih KANA

Çanakkale
Ağustos, 2019

Taahhütname

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “*Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları*” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27/08/2019

Melike KULUROĞLU SEVİNÇ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Melike KULUROĞLU SEVİNÇ tarafından hazırlanan çalışma, 27/08/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10286165

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Dr. Öğretim Üyesi	Fatih KANA		Danışman
Dr. Öğretim Üyesi	Arzu ÇEVİK		Üye
Doç. Dr.	Mehtap ÖZDEN		Üye

Tarih: 27.08.2019

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdürü

Ön söz

“*Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları*” adlı bu çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Dört bölümden meydana gelen çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın problemine, amacına, alt problemlerine, önemine, sınırlılıkları, sayıtlarına ve alanyazın taramasına yer verilmiştir. İkinci bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, çalışmanın veri toplama sürecinin nasıl gerçekleştiği, veri toplama aracı ve veri analizi hakkında bilgiler yer almaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümünde çalışmayla ilgili bulgular ve yorumlar kısmı bulunmaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümünde elde edilen bulgulardan yol çıkılarak sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Tez çalışmam süresince hoşgörülü yaklaşımı, bilgi ve deneyimleriyle her zaman yanımda olarak çalışmanın şekillenmesinde büyük emek sarf eden değerli danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Fatih KANA’ya, bu süreçte desteğini ve fikirlerini benden esirgemeyen sevgili eşim Ünal SEVİNÇ’e, doğdum andan itibaren her konuda arkamda olan, ayaklarımın üstünde durmamı sağlayarak beni bugünlere getiren annem Sabriye KULUROĞLU’na, babam Muzaffer KULUROĞLU’na ve canım anneannem Aysel BOZKURT’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çanakkale, 2019

Melike KULUROĞLU SEVİNÇ

Özet

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarını belirlemektir. Bu amaçla çalışmada Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin; cinsiyet, yaş, sosyokültürel ve sosyoekonomik durum, ebeveynlerinin eğitim durumları ve meslekleri, katılımcı not ortalamaları ve sınıf düzeyleri değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Araştırmada, karma çeşitleme deseni içerisinde yer alan “Nicel Verileri Doğrulama Modeli” kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini basit seçkisiz örneklem yöntemiyle oluşturulan 137 Türkçe öğretmeni adayı oluşturmaktadır. Çalışmada, Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verilerinin analizi SPSS 21.0 istatistik paket programından yararlanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t-testi, crosstab, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) gibi istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. Araştırmadan elde edilen nitel veriler, kod ve temalar aracılığıyla anlamlı hale getirilmiştir. Nitel verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırmada uygulanan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği”ne göre Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Katılımcıların görüşlerinin yaş, yaşanan yer, aile ekonomik durumu, anne-baba eğitim durumu, anne- baba mesleği, not ortalaması ve sınıf değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Araştırmanın nitel verilerine göre katılımcıların genel olarak toplumsal cinsiyet hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Türkçe öğretmeni adaylarının görüşleri, kadın ve erkeğin her

alanda eŒit olmadığı, medya ve yazı dilinde cinsiyetçi yaklaşımın olduğu ve toplumun toplumsal cinsiyet eŒitliđi konusunda eksiği olduğu y6n6ndedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet algısı, T6rk6e 6đretmeni adayları.

Abstract

Gender Perceptions of Turkish Teacher Candidates

The research aims to identify Turkish teacher candidates' social gender perceptions. For this purpose, the opinions of Turkish teacher candidates on social gender perception were searched to show whether there is a significant statistical difference based on; gender, age, sociocultural and socioeconomic situation, parents' education and jobs, participants' class levels and grade averages.

In this research, a quantitative data validation model was adopted. The sample of this research consists of 137 Turkish teacher candidates who were formed by simple non-sampling method. The study employed "Perception of Gender Scale" developed by Altınova and Duyan. The analysis of the quantitative data of the study was performed by means of SPSS 21.0 statistical analysis software program. The statistical methods such as frequency, percentage, arithmetic mean, t-test, crosstab, one-way analysis of variance (ANOVA) were utilized in the analysis of the data. The qualitative data were transformed into codes and themes and a descriptive and content analysis was conducted in the analysis of the qualitative data.

Based on 'Social Gender Perception Scale' applied on this research, the Turkish teacher candidates' social gender perceptions have stated as high. Turkish teacher candidates' social gender perspectives have shown to be statistically significant based on gender variable. Based on age, location, family economic situation, parents' education and jobs, class levels and grade averages, no statistically significant difference was assigned. It is observed from qualitative data, the participants generally aware of social gender. Turkish teacher candidates' sentiments are; Man and Woman are not equal at all areas, there are sexist approaches in media and written language and society is lacking in terms of gender equality.

Keywords: Gender, sex, perception of gender, Turkish teacher Candidates.

İçindekiler

Onay	i
Ön söz.....	ii
Özet	iii
Abstract	v
Tablolar Listesi.....	ix
Şekiller Listesi.....	xii
Kısaltmalar Listesi.....	xiii
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Cümlesi	2
Alt problemler.....	2
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi	5
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	6
Araştırmanın Varsayımları	7
Tanımlar.....	7
Alanyazın Taraması.....	8
Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet.....	8
Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar	9
Psikanalitik kuram.	9
Biyolojik kuram.	10
Sosyal öğrenme kuramı.....	10
Bilişsel gelişim kuramı.	11
Toplumsal cinsiyet şeması kuramı.....	11
Toplumsal Cinsiyet Rollerine.....	12
Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Tutumları Etkileyen Faktörler	13
Aile.....	13

Kitle iletişim araçları.....	14
Öğretmenler ve ders kitapları.....	17
Toplumsal Cinsiyet Algısı İle İlgili Çalışmalar.....	19
Yurtiçinde yapılan çalışmalar.	19
Yurtdışında yapılan çalışmalar.	24
Bölüm II: Yöntem	26
Araştırma Modeli.....	26
Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu	27
Veri Toplama Araçları.....	31
Veri Analizi	34
Geçerlik ve Güvenirlik	35
Bölüm III: Bulgular ve Yorum.....	37
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları İle İlgili Nicel Bulgular ve Yorum.....	37
Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutları algı düzeyleri... ..	37
<i>Cinsiyet değişkeninin Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>39</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının yaş durumlarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.....</i>	<i>42</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerin toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>43</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının aile ekonomik durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.....</i>	<i>44</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının annelerinin eğitim durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>45</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının babalarının eğitim durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>46</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının annelerinin mesleklerinin toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>47</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının babalarının mesleki durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>48</i>

<i>Türkçe öğretmeni adaylarının not ortalamalarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>49</i>
<i>Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerinin toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi. ....</i>	<i>50</i>
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları İle İlgili Nitel Bulgular ve Yorum.....	50
<i>Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramı hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. ....</i>	<i>51</i>
<i>Katılımcıların kadın-erkek eşitliği hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.....</i>	<i>56</i>
<i>Katılımcıların görsel medyadaki kadın ve erkek temsilleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.....</i>	<i>58</i>
<i>Katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yazı dili hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.....</i>	<i>64</i>
<i>Katılımcıların eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi hakkındaki görüşlerine/önerilerine ilişkin bulgular.....</i>	<i>66</i>
Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler	74
Tartışma ve Sonuç	74
<i>Araştırmanın birinci alt problemine ait tartışma ve sonuç.....</i>	<i>74</i>
<i>Araştırmanın ikinci alt problemine ait tartışma ve sonuç.....</i>	<i>75</i>
<i>Araştırmanın üçüncü alt problemine ait tartışma ve sonuç.....</i>	<i>76</i>
<i>Araştırmanın dördüncü alt problemine ait tartışma ve sonuç.....</i>	<i>77</i>
<i>Araştırmanın beşinci alt problemine ait tartışma ve sonuç.....</i>	<i>77</i>
Öneriler.....	79
Kaynakça.....	81
Ekler	90
Ek A: Veri Toplama Aracı.....	91
Ek B: Toplumsal Cinsiyet Algısı Envanteri	92
Özgeçmiş.....	94

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Cinsiyetleri...	27
2	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşları.....	27
3	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yer.....	28
4	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ailelerinin Ekonomik Durumu.....	28
5	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Annelerinin Eğitim Durumu.....	29
6	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Babalarının Eğitim Durumu.....	29
7	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Annelerinin Meslekleri.....	30
8	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Babalarının Meslekleri.....	30
9	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Not Ortalaması Durumları.....	31
10	Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sınıfları.....	31
11	Ölçme Aracında Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri.....	32
12	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğine Ait Görüşlerinin İstatistiksel Değerleri.....	37
13	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Alt Boyutlarına İlişkin t-testi Sonuçları.....	39
14	“Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.” maddesinin Cinsiyete Göre Crosstab Analizi Sonuçları.....	41

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
15	“Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” maddesinin Cinsiyete Göre Crosstab Analizi Sonuçları.....	41
16	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	42
17	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yerin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları	43
18	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Aile Ekonomik Düzeyleri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet ve Alt Boyutlarına İlişkin t-testi Sonuçları.....	44
19	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Anne Eğitim Durumlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları	45
20	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Baba Eğitim Durumlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	46
21	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Annelerinin Mesleklerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	47
22	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Babalarının Mesleklerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	48
23	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Not Ortalamalarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	49
24	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet ve Alt Boyutlarına İlişkin t-testi Sonuçları.....	50
25	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Kavramına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	51

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
26	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kadın ve Erkek Eşitliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Dağılımı.....	56
27	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Görsel Medyada Kadın ve Erkek Temsillerine İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Dağılımı.....	59
28	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Yazı Diline İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Dağılımı.....	64
29	Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eğitim Hayatında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanabilmesine İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Dağılımı.....	66

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa
1	Faktör Yüklerine Ait Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuç Grafiği.....	33

Kısaltmalar Listesi

CEDAW	: Comitee on the Elimination of Discrimination aganist Women (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi)
KSGM	: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RTÜK	: Radyo Televizyon Üst Kurulu
Ed	: Editör
N	: Kişi sayısı
p	: Anlamlılık düzeyi
TDK	: Türk Dil Kurumu
ss	: Standart sapma
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
$\bar{X}$	: Aritmetik ortalama

Bölüm I: Giriş

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna ile araştırmanın problem cümlesi ve alt problemlere, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıklar ve varsayımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Türkçe dersi öğretim programı, dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir (MEB, 2019, s. 8.). Bununla birlikte diğer derslerin öğretim programlarında da yer alan değerler eğitiminin Türkçe dersleri bünyesinde öğrencilere verilmesi gerekmektedir. MEB'in (2019) "kök değerler" olarak nitelendirdiği adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik gibi değerlerin de ders içinde ve dışında çeşitli etkinliklerle işlenmesi, öğrencinin akademik başarıları kadar önemlidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını da manevi değerlerimizle ilişkilendirmek mümkündür. Cinsiyetler arası adaletli ve saygılı bir yaklaşımın toplumdaki cinsiyetçi anlayışın değişmesi, genç nesillerin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olarak yetişmelerini sağlayacaktır.

Eğitim-öğretim sürecinin en temel unsurlarından biri olan öğretmenlere bu konuda çeşitli görevler düşmektedir. Öğrencileri ile sürekli olarak etkileşim halinde olan öğretmenlerin, toplumsal cinsiyet eşitliğini öğrencilere aktarmada son derece önem arz ettiği söylenebilir. Sosyal bilişsel öğrenme kuramına göre yeni davranışları öğrenmede başkalarının (modelin) gözlemlenmesinin etkili olduğu varsayılmaktadır. Modelden öğrenme sürecinde ise Bandura, kişiler arası çekiciliği olan modellerin izleneceğini belirtmiştir. Aynı zamanda model alınacak bireyin örgütsel başarısı, tecrübesi, bilgisi, statüsü, işteki yeterliliği vb. özellikleri model alan bireyin yeni davranışlar kazanmasında ve bu davranışı göstermesinde son derece önemlidir (Terzi, 2015, s. 411). Bu bağlamda öğrencilerin de kendilerine rol model olarak seçeceği kişilerin başında öğretmenlerin gelebileceğini söylemek mümkündür.

Türkçe eğitimi alanında yapılan çalışmaların genel anlamda Türkçe ders kitapları üzerinde yoğunlaşmış olduğu görülmektedir. Toplumsal cinsiyet ile ilgili Türkçe öğretmenleri ile yapılan çalışmaların sınırlı düzeyde olduğu belirlenmiştir. Türkçe öğretmenlerinin ve Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet duyarlılığına sahip olmaları, cinsiyetler arası adaletli bir tutum sergilemeleri genç neslin bilinçlenmesi yolunda önemli bir adım olacaktır. Bu nedenle Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili algı düzeylerinin belirlenmesi, konu ile ilgili var olan eksiklikleri ve yanlışları ortaya koyacaktır. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyete duyarlı bir tutum sergileyerek bu duyarlılığın benimsenmesinde rol model konumunda olmalıdırlar.

Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi "Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri nedir?" olarak belirlenmiştir.

Alt problemler. Araştırmanın alt problemleri şu şekilde tanımlanmıştır:

1. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutları (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) algı düzeyleri nedir?
2. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri cinsiyet, yaş, yaşamının geçtiği yer, ailelerinin ekonomik durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - 2.1. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
  - 2.2. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği,

toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2.3. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri yaşamlarının geçtiği yere göre anlamlı bir değişiklik göstermekte midir?

2.4. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri ailelerinin ekonomik durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne mesleği, baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3.1. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3.2. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3.3. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3.4. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeyleri not ortalaması, öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.1. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri not ortalamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4.2. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) ilişkin algı düzeyleri öğrenim görülen sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet konusundaki görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarını belirlemektir. Bu çalışmayla Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet hakkındaki görüş ve önerilerini ortaya koymak amacıyla ihtiyaç duyulmuştur.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet hakkındaki algı ve görüşlerinin alınması ve bu konudaki eksiklerinin giderilmesi ya da yanlış bilgilerinin düzeltilmesi açısından öğretmenlere, öğretmen adaylarına ve bu çalışmadan sonra konuyla ilgili çalışmalar ortaya koyacak araştırmacılara kaynak teşkil etmesi bakımından alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyetler arası biyolojik ayırmadan farklı olarak, kadın ve erkeğin yaşadıkları toplumun sosyal ve kültürel değerlerine, kalıp yargılarına göre üstlendikleri rolleri karşılamaktadır. Toplumun sosyal ve kültürel değerleri bireylerin yaşantılarını kısıtlamakta ve kadın erkek arasındaki eşitsizlikleri beslemektedir (MEB, 2016). Toplumsal cinsiyet ilişkileri, hayatın birçok alanında erkeklerin ön planda olduğu, kadınların ise genellikle ikinci plana itildiği eşitlikten bahsedilemeyen bir güç ilişkisini içermektedir (KSGM, 2008). Ortaya çıkan bu eşitsizlik, modern toplumların en önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesinde ülkemizin de imzalamış olduğu birçok uluslararası yasal düzenleme yapılmıştır (CEDAW, İhtiyari Protokol, Avrupa Sosyal Şartı, ILO Sözleşmeleri).

21. yüzyılın modern dünyası, kadın ve erkek eşitliği konusunda duyarlılığın arttığı bir dönemdir. Toplumsal düzende kadın ve erkeğe biçilen kalıp davranışlar olarak da ifade edilebilen toplumsal cinsiyet rolleri zamanla dönüşüme uğramaktadır. Kadının eğitim ve iş hayatındaki etkin katılımının gün geçtikçe artması ile toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili farkındalık da artmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak da son yıllarda toplumsal cinsiyet ve kadın araştırmalarında artış görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet kavramı, başta eğitim bilimleri olmak üzere son yıllarda pek çok alanda tercih edilen bir araştırma konusu haline gelmiştir. Bunun nedeni tüm dünyada toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikaların geliştirilmesi ve bu konuda yapılacak olan araştırmaların gerekliliğidir.

Eğitimin en temel unsuru olan öğretmenler, toplumun değişmesinde ve yeni nesillerin bilinçlendirilmesinde aktif rol oynamaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı nesillerin yetişmesinde de öğretmenlere birtakım görevler düşmektedir. Toplumsal cinsiyet kazanma kuramlarından olan sosyal öğrenme kuramına göre; çocuklarda cinsiyet rollerinin öğrenilmesi

sürecinde ebeveynlerin yanı sıra öğretmenlerin, yakın çevrenin ve medyanın etkisi son derece büyüktür (Dökmen, 2016). Eğitim-öğretim sürecinde öğrenciler ile birebir etkileşim halinde olan öğretmenlerin öğrencilerin düşünce yapılarının şekillenmesinde etkili olduğu yadsınamaz. Bu bağlamda öğretmenlerin toplumsal cinsiyete duyarlı bir tavır benimsemeleri gelecek kuşakların da bu duyarlılığa sahip olmasını sağlayacaktır.

Eğitim hayatında toplumsal cinsiyet ile ilgili araştırmalara bakıldığında Türkçe eğitimi alanındaki çalışmaların daha çok ders kitaplarının toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi konusuna yoğunlaştığı görülmektedir (Severge, 1998; Kılıç ve Eyüp, 2011; Çınar, 2013; Yeşil, 2014; Çeçen, 2015; Kükreler, 2015; Gürkan ve Gürkan, 2018; Saydam, 2019). Literatürde öğretmen ve öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının araştırıldığı çalışmalar da mevcuttur (Seçgin ve Tural, 2011; Koyuncu, 2011; Esen, 2013).

Alanyazında Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin araştırıldığı bir çalışmanın daha önce yapılmamış olması, bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada elde edilen veriler, Türkçe Eğitimi alanında yapılacak toplumsal cinsiyet duyarlılığı ile ilgili çalışmaların geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

- Bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü'nde öğrenim görmekte olan 137 katılımcı ile sınırlıdır.
- Türkçe öğretmeni adaylarının anket maddelerine içten ve samimi cevaplar verdikleri varsayılmıştır.
- Araştırma, problem cümlesi ve alt problemlerle sınırlandırılmıştır.
- Araştırmada elde edilen verilerin araştırmada yer alan anket maddeleri ve açık uçlu sorular yoluyla sınırlıdır.

Araştırmanın Varsayımları

- Araştırmada kullanılacak veri toplama aracının araştırmanın amaçlarına uygun veriler toplanmasında etkili olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin veri toplama aracı maddelerine ve açık uçlu sorulara verdikleri cevapların gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

Tanımlar

Cinsiyet: Bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik (TDK, 2005)

Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal cinsiyet, bireyi kadınsı (feminen) ya da erkeksi (maskülen) biçiminde karakterize eden psiko-sosyal özelliklerdir (Bayhan, 2013, s.153).

Toplumsal Cinsiyet Rolü: Toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmelerini beklediği cinsiyetle ilişkili bir grup beklentidir (Dökmen, 2016, s.29).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Fırsatların kullanımından, kaynakların nasıl bölüşülüp, dağıtıldığına kadar tam bir eşitliği veya bireyin cinsiyeti nedeniyle herhangi bir ayrımcılığa uğramaması durumudur (Aydın, 2010).

Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Eğitimde eşit muamele ve eşit fırsatların sunulması; kadınlar ve erkekler için inşa edilen ve eşitsizliklerin temelini oluşturan sosyal normlardan, kalıp yargılardan arınılması; her çocuğun kişisel becerilerini geliştirmesine, kalıplaşmış yargılarla çizilmiş sınırlamalar olmaksızın seçimler yapmasına fırsat verilmesi (MEB, 2016, s. 2).

Alanyazın Taraması

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet kavramı, kadın ve erkek olmanın biyolojik tarafını kapsayan ve biyolojik bir yapıyı karşılayan, bireyi biyolojik cinsiyetine kategorize eden bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Dökmen, 2016).

Vatandaş (2007), cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarını erillik ve dişilik ile kadınlık ve erkeklik üzerinden açıklamaya çalışmıştır:

“Kadın veya erkek, günlük dildeki yaygın kullanımıyla hem bireyin biyolojik anlamda dişi /"female/ veya er [male] oluşunu, hem de toplumun bireye sunduğu roller sistemi dâhilinde anlam kazanan kadın /woman/ veya erkek /"man] oluşu ifade eden iki terimdir (Vatandaş, 2007, s. 30).”

Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyetler arası biyolojik ayırmadan farklı olarak, kadın ve erkeğin yaşadıkları toplumun sosyal ve kültürel değerlerine, kalıp yargılarına göre üstlendikleri rolleri karşılamaktadır (MEB, 2016).

Bora (2010), toplumsal cinsiyet kavramını toplumsal bir kurgu olarak ele alırken kadınlık ve erkekliği biyolojik özelliklerden ziyade toplumsal bir inşa olarak açıklamıştır. Toplumsal cinsiyet kavramını, biyolojik cinsiyetin toplumsal süreçlerden geçerek yorumlanması, toplumun cinsiyet algısını ifade ediliş şekli olarak değerlendiren Özer, kavramın, kadın ve erkekler için toplum tarafından kabul edilen veya hedeflenen davranışları karşıladığını ifade etmiştir (Özer, 2018).

Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet kavramının günlük hayatta birbiri ile karıştırıldığı görülse de bu iki kavram farklı anlamları karşılamaktadır. Her birey erkek ya da dişi olarak doğar. Ancak kültürel bağlamda her bireye yüklenen farklı roller, tepkiler ve nitelikler vardır. Doğumdan itibaren kadın ve erkeğe yüklenen sosyal kültürel algı ve davranışların öğretilmesi ve benimsetilmesi toplumsal cinsiyet kavramını ortaya çıkarmıştır (Bhasin, 2003).

Tanımlar incelendiğinde cinsiyetin genel olarak bireylerin doğuştan itibaren gösterdikleri biyolojik ve fizyolojik farklılıklara işaret ettiği görülmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramının ise bireyin içinde bulunduğu kültür koşullarıyla, toplumun yapısıyla şekillenen bir olgu olduğu üzerinde durulmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyetin kazanılmasını ve gelişimini açıklayan çeşitli kuramlar ortaya atılmıştır. Bu kuramlardan en yaygın olanları ise psikanalitik kuram, biyolojik kuram, sosyal öğrenme kuramı, bilişsel gelişim kuramı ve toplumsal cinsiyet şeması kuramıdır.

Psikanalitik kuram. Psikanalitik kuram, özdeşleştirme ve içselleştirme gibi bazı bilinçaltı süreçler üzerinde temellendirilmiştir. Çocuğun toplumsal cinsiyet algısının oluşmasını ebeveynleriyle kurduğu özdeşimi ile açıklamaktadır (Pehlivan, 2017).

Freud'un görüşlerinden yola çıkan psikanalitik kurama göre cinsiyetin kazanılmasında bireyin doğumundan itibaren geçirdiği birtakım dönemler görülmektedir. Bu kuramda, toplumsal cinsiyet kazanımı ile ilgili üç dönem vardır: Çocukların cinsiyetler arasındaki farklılıkların farkında olmadıkları dönem, farklılıkları anlamaya başladıkları dönem, ödipal dönemdir. Çocuğun doğumu ile başlayan birinci dönemde kız ve erkek çocukları arasında cinsiyet ve toplumsal cinsiyet farklılığı görülmez. Her ikisinin de cinsiyeti erkek ve toplumsal cinsiyeti erkeksidir. Freud'un fallik dönem olarak ifade ettiği dönemin ilk evresine denk gelen ikinci dönem, çocuğun cinsiyet farklılıklarını anlamaya başladığı, beş yaş civarında ise cinsel kimliğin oluştuğu dönemdir. Ödipal dönem adı verilen üçüncü dönemde erkek çocukları iğdiş edilme korkusu ile babaları ile olan çatışmadan ve anneye olan cinsel yönelimden vazgeçerek babaları ile özdeşleşirler. Freud'a göre kız çocuklarının iğdiş edilme korkuları olmadığından anneleriyle tamamen özdeşleşme zorunlulukları yoktur ve bu nedenle de kadınlar hem cinsel hem de ahlaki olarak erkekler kadar üstün değildir (Arıcı, 2011; Dökmen, 2016).

Aşılı'nın (2001) aktarımına göre Freud, "erkeksi" ve "kadınsı" cinsiyet rollerinin çocukluk döneminde geliştiğini, cinsel gelişim dönemlerini (oral, anal, fallik, gizil ve genital) sağlıklı bir şekilde yaşayan bireylerin gelecekte sağlıklı bir kişiliğe sahip olacağını belirtmektedir.

Biyolojik kuram. Biyolojik kuramda toplumsal cinsiyet kazanımı, kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklar ile açıklanmaya çalışılmıştır. Kadın ve erkeğin doğuştan getirdiği biyolojik özellikler, toplumsal cinsiyet rollerinin farklılaşmasına neden olmaktadır. Temelde rolleri farklılaştıran unsurun kadınların çocuk doğurabilme yetisine sahipken erkeklerin bunu yapamamasıdır. Üremenin başlangıcı, insanoğlunun topluluklar halinde yaşama eğilimini beraberinde getirerek erkeklerin dış çevre ile olan mücadelesini, kadınların ise evle ilgili işlerle sorumlu olmasını neden olduğu düşünülmektedir (Güldü ve Kart, 2009).

Cinsiyete ilişkin farklılıkların üreme organlarının farklılığının yanında hormonlar ve beyin yapısı gibi biyolojik etkenler ile açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir (Ünlü, 2001). Biyolojik etkenler çoğunlukla erkek üstünlüğünün doğmasına neden olmuştur. Bu yüzden kadının özelliklerinin, anneliğinin, uygarlık ve evrim sürecindeki rolünün önemi vurgulanarak erkek üstünlüğünü kabul eden anlayış dengelenmeye çalışılmıştır (Dökmen, 2016).

Sosyal öğrenme kuramı. Temelleri Albert Bandura tarafın atılan sosyal öğrenme kuramı, toplumsal cinsiyetin başkalarının gözlemlenmesi ile kazanıldığını öne sürmektedir. Bu kurama göre aileler çocuklarını doğumdan itibaren farklı algılayıp bu farklılıklara uygun olarak davranırlar. Bunun sonucu olarak da çocuklar kendi cinsiyetlerine uygun rolleri öğrenerek aileleri tarafından cinsiyet rollerine uygun davranmaları konusunda yöreklendirilirler (Güldü ve Kart, 2009).

Sosyal öğrenme kuramının temelinde iki etmen öne çıkmaktadır. Bunlar taklit ve pekiştirme. Çocuklardan cinsiyetlerine uygun davranışlar sergilemeleri beklenir ve sonucunda çocuk ödüllendirilir. Bu durumun tam tersi görüldüğünde ise çocuk cezalandırılır.

Örneğin, atılgan ve saldırgan erkek çocuğunun davranışı pekiştirilirken kız çocuklarında bu davranış pekiştirilmez (Çıtak, 2008). Kuramda model alma ve taklidin de toplumsal cinsiyetin kazanılmasında önemli rol oynadığı söylenebilir. Gözlenen birey ya da figür model alınarak davranışları taklit edilir. Özellikle kız çocuklarının annelerini ve diğer kadın figürlerini, erkek çocukların ise babalarını ve diğer erkek figürleri model alarak davranışlarını taklit ettiği, bu yolla da toplumsal cinsiyet rollerini öğrendikleri ileri sürülür (Dökmen, 2016).

Bilişsel gelişim kuramı. Bilişsel gelişim kuramına göre çocukları kendi cinsiyetlerine uygun davranmaya sevk eden şey kişinin cinsiyet kimliğiyle tutarlı olma örüntüsüdür. Çocukların bilinçli olarak kendi cinsiyetlerine uygun görevleri üstlendiği kabul edilir (Aşılı, 2011).

Bu kuramın temel sayılması, insanların bilişsel tutarlılığa ihtiyacı olduğu fikridir. Bu ihtiyaçla kişinin kendisi ve dünya ile ilgili tutarlı bir görüş oluşturmayı ve bu tutarlılığı sürdürmeyi amaçlar. Çocuklarda tutarlılığı sürdürmenin bir yolu da nasıl en uygun kız ya da erkek olduğunu keşfetmektir (Pehlivan, 2017). Kurama göre çocukların cinsiyet rollerini kazanabilmeleri için belli bilişsel aşamalara ulaşmaları gerekmektedir. Çocuklar önce kendi cinsel kimliklerini daha sonra başkalarının cinsel kimliklerini, son aşamada ise kız ve erkeklerden beklenen davranışları ve cinsiyet tutumları öğrenirler (Aşılı, 2001).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı. Sandra Bem'in toplumsal cinsiyet şeması kuramında, her iki cinsiyete özgü rollerin bireylerde bir arada bulunmasının mümkün olduğu ve bulunması gerektiği görüşü savunulur. Kuram, hem sosyal öğrenme hem de bilişsel gelişim kuramlarında toplumsal cinsiyetin kazanılması ile ilgili görüşleri kapsamaktadır (Arıcı, 2011).

Toplumsal cinsiyet şeması kuramına göre çocuk, toplumun benimsediği kadınlık ve erkeklik tanımlarını öğrenir. Çoğu toplumda tanımların sadece kadının ve erkeğin anatomik farklılıklarına, kişilik özelliklerine dayanmamaktadır. Dile yansımış çok zengin bir çağrışımı

da içerir. Çocuk cinsiyetle ilgili bilgileri öğrenmenin yanında her eni gelen bilgiyi cinsiyetle ilgili bu zengin içerik yoluyla değerlendirerek özümser. Toplumsal cinsiyet şeması geliştirerek gelen bilgiyi kodlamayı ve örgütlemeyi öğrenir (Dökmen, 2016, s.69).

Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Toplumsal cinsiyet rollerini, bireyin kadın veya erkek olma durumuna göre toplum tarafından belirlenen ve bireyden beklenen davranışlar örüntüsü olarak tanımlanabilir. Bu roller, toplum hayatında kadınlık ve erkeklik tanımlarına uygun kodlar halinde karşımıza çıkmaktadır. Aile içi ilişkilerde, iş ve eğitim hayatında, sosyal çevrede cinsiyete özgü davranış kalıplarının oluşmasına neden olarak bireylerin konuşma şekline, giyimine, meslek seçimine, yaşam tarzına, değer yargılarına etki etmektedir.

Özer (2018), toplumsal cinsiyet rollerini doğuştan gelen cinsiyet özelliklerinin toplumsal açıdan yorumlanarak belirli rol kalıplarına bürünmesi sonucunda toplumsal ilişkiler ağında şekillenen bir olgu olarak tanımlamıştır.

Toplum tarafından kadın ve erkeğe verilen farklı roller, toplumsal cinsiyet rollerini olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu terim cinsiyet kalıp yargılarını veya toplum tarafından belirlenen cinsiyetler arası farklılıkları ifade etmek için kullanılır (Dökmen, 2016).

Toplumsal cinsiyet rollerini, bireye küçük yaşlardan hatta doğumundan itibaren toplum tarafından dayatılmaktadır. Gümüšoğlu (2008) bebeğin içinde doğduğu toplumun kadın ve erkeğe uygun görülen davranış kalıpları ile onu şekillendirdiğini ifade ederek çocukların beslenme tarzlarının, kıyafetlerinin, oyuncaklarının, çizgi filmlerin, bilgisayar oyunlarının hatta ders kitaplarına kadar her şeyin kadın ve erkeğe uygun olduğu varsayılan imgelerle yüklü olduğunun altını çizmektedir. Kız ve erkek çocukları sosyalleşme yoluyla nesnelere, meslekleri, oyunları, kişilik özelliklerinin kendileri için uygun olup olmadığını fark ederler (Dökmen, 2016).

Çocukları erişkinliğe hazırlamak için bir araç olarak görülen masallarda da toplumsal cinsiyet rollerinin izlerini görmek mümkündür. Sezer (2004)'in masalları toplumsal cinsiyet bağlamında incelediği çalışmasında kadınların bağımlı, güçsüz ve erkek kahraman tarafından kurtarılmayı bekleyen bir figür olarak temsil edildiği belirtilirken erkek kahramanların kurtarıcı olarak sunulduğu üzerinde durmaktadır. Masallardaki kadın kahramanların ise erkek kahramanın özelliklerini gösterdiği ve sonunda bir evlilik yaparak rutin kadın tipine dönüştüğünü dile getirmiştir.

Sözlü halk edebiyatı ürünlerinden olan, günlük hayatımızda sıklıkla kullandığımız, çocukluktan itibaren sosyal çevreden duyduğumuz atasözleri ve deyimlerde de toplumsal cinsiyet rollerine atıf yapıldığı görülmektedir. Atasözü ve deyimlerde kadının toplum içindeki yeri ve rolüne vurgu yapılarak anne olma özelliği ile evin ve çocukların bakımı ile alakadar olma göreviyle bağdaştırılmıştır. Erkek ise evin reisi kimliğiyle bir karar mercii olarak görülmüştür. Kadının erkeğe atfedilen işleri yapması uygunsuz görülürken kadına yönelik şiddetin tasvip edildiği örnekler de görmek mümkündür (Ersöz, 2010).

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Tutumları Etkileyen Faktörler

Aile. Toplumun en küçük sosyal yapıtaşı olan aile, çocuğun tutum ve yeteneklerinin geliştirilmesinde, alışkanlıklar kazanmasında, yetişkinlikte toplum hayatında oynayacağı rolleri öğrenmesinde en etkili ve belirleyici kurumdur (Gökçe, 2011). Aile ortamının toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesinde en önemli faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir. Toplumumuzda yüzyıllardan süregelen ataerkil anlayış, aile hayatında cinsiyet rolleri ile karşımıza çıkmaktadır.

Geleneksel aile anlayışında baba, evin reisi, iktidar sahibi, ekonomik güç olarak görülürken anne ise ev işleri ile uğraşan, çocukların bakımını üstlenen, fedakâr ve hassas mizaçta, daha çok hane içinde görmeye alışık olduğumuz bir figürdür. Kız çocuklarının kaderi de anneden farklı değildir. Ev işlerinde ve çocuk bakımında annelerine yardımcı olurlar ve

erkek kardeşlerinin aksine evin düzeninde daha fazla sorumluluğa sahiplerdir. Bunun bir sonucu olarak kız ve erkek çocuklarının gelecekteki cinsiyet rolleri, aile hayatında zihinlerine işlenen bu cinsiyet kodları ile şekillenir. Cinsel kimliğin erken çocukluk döneminde kazanıldığı düşünüldüğünde aile, toplumsal cinsiyet rollerinin şekillendiği ilk ve en önemli sosyal ortamdır (Terzi, 2015). Kız ve erkek çocuklar arasındaki davranışsal farklılıklar erken yaşlardan itibaren görülürken aileler de bu farklılıkları destekleyici tutumdadır. Örneğin kız çocuklar bebeklere ve yumuşak oyuncaklara ilgi gösterirken erkek çocuklar silah ve oyuncak arabalara ilgi duyar (Eşel, 2005). Bütün toplumlarda kız ve erkek çocuklarına alınacak eşyaların tercihinde (oyuncak, kıyafet vb.) bu farklılıkların gözetildiği/desteklendiği görülmektedir.

Okulöncesindeki çocuklarda toplumsal cinsiyet algılarının oluşumunda ailenin rolünü araştırıldığı Güder ve Yıldız'ın (2016) çalışmalarında, aile içindeki rol dağılımının toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin yeniden üretildiği bir alan olduğu ve aile faktörünün oldukça etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu çalışmada, çocukların cinsiyetine uygun şekilde davranması konusunda yönlendirici olan ailelerin, toplumsal eşitliğe duyarlı bireyler yetiştirebilmeleri için eğitim almalarının gereği üzerinde durulmuştur.

Özgün ve Çiftçi (2010) "Okulöncesi Dönemdeki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin ve Akran Etkileşimlerinin Ebeveyn Cinsiyet Rollerini Algısı Bakımından İncelenmesi" adlı çalışmalarını alt, orta ve üst olmak üzere üç farklı sosyo-ekonomik düzeydeki ebeveynler ve çocuklarıyla gerçekleştirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, babaların eril cinsiyet rol algılarının sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaştığı, kız ve çocuklarının tercih ettikleri oyun etkinlikleri ile ebeveynlerinin eril ve dişil rol algılarının etkili olduğu saptanmıştır.

Kitle iletişim araçları. Günlük yaşamda insanlar, zamanlarının büyük bir kısmında kitle iletişim araçları ile etkileşim halindedir. Her yaş grubun hitap eden kitle iletişim araçları bireylerin seçimleri, yaşayış biçimleri, bakış açıları vb. pek çok unsuru etkileyerek toplum

hayatına yön vermektedir. Ülkemizde özellikle televizyon ve internetin yaygın olarak kullanıldığı düşünülürse kitle iletişim araçlarının toplum hayatına etkisinin yadsınamaz düzeyde olduğu söylenebilir. RTÜK'ün (2018) "Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması" incelendiğinde Türkiye'de günlük ortalama televizyon izleme oranının 3 saat 34 dakika olduğu görülmektedir. Aynı çalışmada, kadınların erkeklere oranla televizyon izleme sürelerinin daha fazla olduğu, 45 yaş üstü yaş grubunun ise diğer yaş gruplarına oranla daha fazla televizyon izlediği ve eğitim düzeyi arttıkça televizyon izleme süresinin düştüğü tespit edilmiştir.

Günlük hayatımızın her alanında etkileşim halinde olduğumuz kitle iletişim araçlarının toplumsal cinsiyetle ilişkilendirilerek irdelendiği pek çok çalışma yapılmıştır. Özellikle reklamlar, diziler, filmler, sosyal medya ve gazete yazıları üzerinde yapılan araştırmalarda, toplumsal cinsiyet rollerinin kitle iletişim araçları vasıtasıyla izleyicilere yansıtılarak toplumun cinsiyet kalıp yargılarının aşılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akçalı ve İnceoğlu'nun (2018) "Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Araştırması" adlı çalışmalarında toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında incelenen 12 Türk dizisinde kadın ve erkek temsillerine bakıldığında 7'sinin erkek odaklı hikâyeler olarak karşımıza çıktığı ve daha çok şiddet, suç, mafya ilişkileri, savaş gibi temaların işlendiği görülmüştür. Erkeklerin iktidar sahibi ve karar mekanizması olarak temsil edildiği Türk dizilerinde, kadınların daha çok kırılman ve kibar yapılarıyla ön plana çıktığı, eş ve anne rolleriyle temsil edildiği sonucuna varılmıştır.

İzleyici kitlesini çocukların oluşturduğu bazı çizgi filmlerde de cinsiyetçi yaklaşımların yer aldığı tespit edilmiştir. Kalaycı (2015) "Pepee" adlı çizgi filmi incelediği çalışmasında söz konusu programda yer alan kadın ve erkek temsillerinde kadınların daha çok bebek bakımı, sofranın hazırlanması gibi ev içi faaliyetleri; erkeklerin araba kullanma, bisiklet kullanma gibi dış mekânda yapılan faaliyetleri gerçekleştirdikleri görülmüştür. Aynı zamanda

karakterlerin renk ve kıyafet tercihlerinde, duygusal durumlarında ve oynadıkları oyunlarda da cinsiyetçi yaklaşım sergilendiği ifade edilmiştir. Güder ve arkadaşlarının (2017) “Niloya” adlı çizgi filmi toplumsal cinsiyet kalıp yargıları bağlamında inceledikleri çalışmada da yine benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma verilerine göre cinsiyetlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına uygun olarak temsil edildiği görülmüştür.

Dünyanın en büyük animasyon ve çizgi film şirketlerinden biri olan Walt Disney Şirketi tarafından yayımlanan animasyonlarda prenses ve prens karakterlerinin klişeleşmiş cinsiyet sunumlarının dikkat çektiği görülmüştür (England, Descartes ve Colliler-Meek, 2011). Chu ve McIntyre (1995) tarafından yapılan çalışmada, Hong Kong’da televizyonlarda yayınlanan 31 çizgi filmin analizi yapıldığında erkeklerin daha saldırgan, kaba, özensiz ve güçlü; kadınların ise güzel ve kadınsı olmaları yönüyle cinsiyetle ilgili kalıplaşmış varsayımlara uyma eğiliminde oldukları sonucuna varılmıştır. Yapılan çalışmalara bakıldığında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının küresel boyutlarda olduğu ve hedef kitlesini çocukların oluşturduğu çizgi filmlerde dahi cinsiyet eşitsizliği mesajının verildiğini söylemek mümkündür.

Her yaştan izleyiciyi etkisi altına alan televizyon reklamları ile ilgili de toplumsal cinsiyet bağlamında pek çok çalışma yapılmıştır. Kalan (2010) tarafından bir çikolata markası reklamı üzerinde yapılan araştırmada, çocukların reklamlarda toplumsal cinsiyete bağlı olarak nasıl konumlandırıldığı araştırılmıştır. Ebeveynlerin, kız ve erkek çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerinin, ebeveynlerin davranış biçimlerinin incelendiği çalışmada, kız ve erkek çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerine göre temsil edildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Uluyağcı ve Yılmaz (2007) tarafından yapılan çalışmada reklamlarda çocukların cinsiyet rollerinin sunumu incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkeler gibi erkek çocukların da güç ve otorite sahibi olarak temsil edildikleri belirlenerek kız ve erkek çocukları için toplumsal cinsiyet rollerinin toplumun onayladığı değerlerle paralel olduğu tespit edilmiştir.

Televizyon reklamlarda kadın temsillerine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında (Yüksel, 2006; Dumanlı 2011) kadınlar genellikle ev içlerinde görüldüğü, kamusal alanda görülen kadınlarinsa alış-veriş yapma, arkadaşlarıyla buluşma gibi aktivelere yaptığı erkeklerin ise kamusal alanlarda aktif rollerde görüldüğü belirlenmiştir. İncelenen reklamlarda kadının erkeğin gerisinde kaldığı, nesne haline getirildiği görülmüştür. Baruönü ve İngün'ün (2018) sosyal medya reklamları üzerinde yaptığı çalışmada, ise televizyon reklamlarının tersine kadının rolünün ev hayatı ve annelikle sınırlı kalmadığı, aktif olduğu ve modern kadın imajına yaklaştığı görülmüştür. Grau ve Zotos (2016) reklamlarda cinsiyet rollerinin süreç içinde değiştiğini belirleyerek kadın ve erkeğin eşitlikçi temsillere yansıtılmaya başladığını tespit etmişlerdir.

Gazetelerde kadın temsillerinin incelendiği araştırmalara bakıldığında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gazete yazılarına ve haberlerine yansıdığı görülmektedir. Gazetelerin ilk sayfalarında kadınların temsil edilme oranının beşte bir olduğu, ekonomi, siyaset gibi ciddi konularda uzman olarak erkeklerin yer aldığı kadınların ise magazin, moda, sanat gibi konularda haber kaynağı olduğu tespit edilmiştir (Erdoğan ve Civelek, 2012). Kadın sporcuların yer aldığı gazete haberlerinin ise erkek sporcuların yer aldığı gazete haberlerine oranla daha az olduğu ve bu haberlerin belli spor dallarında yoğunlaştığı görülmüştür. Aynı zamanda metinlerde ve fotoğraflarda toplumsal cinsiyet yansımaları yer almıştır (Aslan ve Koca, 2006). Gazetelerde kadın cinayetlerinin sunum şekillerinin incelendiği araştırmalara bakıldığında ise eril söylem ve cinsiyetçi bir yaklaşım ön plana çıkmaktadır (Sallan ve Altındal, 2015).

Öğretmenler ve ders kitapları. 21. yüzyılın değişen ve modernleşen dünyasında kadın ve erkeğin toplumsal hayatta eşit hak ve özgürlüklere sahip olduğunu, eğitim ve meslek hayatında erkek egemen anlayışının zamanla değiştiğini söylemek mümkündür. Ancak

günümüzde okul ortamında, öğretmenlerin tutum ve davranışlarında, ders kitaplarında cinsiyet ayrımcılığı devam etmektedir.

Çocuklar, gelişimlerinin ilk dönemlerinden okul çağına gelene dek aileleri ve yakın çevreleri vasıtasıyla cinsiyet rolleri ile ilgili tutumları kazanmaya başlarlar. Okula başlama yaşının gelmesiyle birlikte çocuk, kendisi için en etkili sosyalleşme alanlarından biri olan okul ortamı ile tanışır. Okul ortamında özellikle öğretmenlerin tutum ve davranışları çocukların toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Yapılan araştırmalar, öğretmenlerin çoğu kez farkında olmadan öğrencilerine cinsiyet ayrımı yapıklarını ortaya koymuştur. (Sadker ve Sadker, 1986; Giddens, 2000; Tatar ve Emmenuel, 2001; Yurtsever 2011). Yapılan cinsiyet ayrımcılığının daha çok erkek öğrenciler lehinde olduğu görülmüştür.

Çocukların toplumsal cinsiyet algısını şekillendiren bir diğer faktör de ders kitaplarıdır. Ders kitaplarında yer alan bazı metinler ve görsellerde cinsiyetçi yaklaşımın görüldüğünü söylemek mümkündür. Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rollerinin temsili ile ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Özellikle de Türkçe eğitimi alanında yapılan toplumsal cinsiyet çalışmaları, ders kitapları üzerinde yoğunlaşmıştır. Şüphesiz konu ile ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmalardan biri Gümüšoğlu'nun (2016) 1928'den günümüze ders kitaplarını toplumsal cinsiyet rolleri açısından ele aldığı çalışmadır. Bu çalışmada, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ders kitaplarında benimsenen eşitlikçi yaklaşımın 1950'lerden sonra yerini cinsiyetçi söyleme bıraktığına dikkat çekilmiştir. Severge (1998) çalışmasında, Türkçe ders kitaplarında kadın ve erkek temsillerinin geleneksel cinsiyet rollerine uygun olduğunu, cinsiyetlerin eylemleri ve bu eylemlerin gerçekleştiği mekânların sınıflandırıldığını ve cinsiyetçi bakış açısının yeniden üretildiğini belirtmiştir. Ders kitaplarında erkek figürlerin daha fazla yer aldığı, meslek temsillerinde yine erkeklerin kadınlara oranla daha farklı çeşitli meslek gruplarını temsil ettiği görülmektedir. Bununla birlikte erkekler olumlu kişilik özellikleri ve güçlü olma yönleri ile kadınlar ise olumsuz kişilik özellikleri ve zayıf olmaları

ile ön plana çıkmaktadır (Kılıç ve Eyüp, 2011; Çeçen, 2015). Gürkan ve Gürkan (2018) ilköğretim 4.sınıf Türkçe ders kitaplarını inceledikleri çalışmalarında daha önce yapılmış çalışmaların tersine kitapların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olarak hazırlandığını belirtmişlerdir.

Toplumsal Cinsiyet Algısı İle İlgili Çalışmalar

Bu bölümde alanyazında yer alan, konu ile ilgili ve önemli olduğu düşünülen yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış çalışmaların sonuçlarına yer verilmiştir. Aşağıda yer alan çalışmalar, örneklem grubunun özelliklerine göre sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

Yurtiçinde yapılan çalışmalar. Yögeç'in (2006) 14-15 yaş aralığındaki ilköğretim öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, ergenlerin toplumsal cinsiyet ile ilgili kendi düşünceleri ile aile, arkadaşlar ve öğretmenlerine yönelik değerlendirmeleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Farklı sosyo-demografik özellikleri yansıtan iki okulun öğrencilerinin örneklem olarak seçildiği çalışmanın sonuçlarına bakıldığında kızlara ilişkin varolan kalıpyargılarda anne-baba eğitimi, mesleği ve gelir durumu değişkenlerinin etkili olduğu görülmüştür. Sosyo-demografik özellikleri daha gelişmiş olan okulun öğrencilerin kızlara yönelik daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Diğer okulun öğrencilerinin ise daha fazla cinsiyetçi bir tutum sergilediği görülmüştür. Cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında ise araştırmaya katılan erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha cinsiyetçi olduğu sonucuna varılmıştır.

Demiroğlu'nun (2008) mesleki ve teknik liselerdeki öğrencilerin toplumsal cinsiyete göre aldıkları rolleri araştırdığı çalışmasında, cinsiyet değişkeni açısından sonuçlara bakıldığında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre cinsiyet rollerini daha çok benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Okul tipi değişkenine göre ise ticaret meslek lisesi ve endüstri meslek lisesi öğrencilerinin anadolu meslek ve meslek lisesi öğrencilerine oranla toplumsal cinsiyet rollerini daha fazla benimsedikleri görülmüştür.

Zeyneloğlu'nun (2008) hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarını araştırdığı çalışmasında, ilkokulu bitirinceye kadar orta gelişmiş düzeye sahip ilde yaşayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin, gelişmiş ve az gelişmiş düzeye sahip ilde yaşayan öğrencilerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş, anne-babalarının öğrenim düzeyi, anne çalışma durumu gibi değişkenlerin ise algı düzeyi üzerine etkisinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yılmaz ve arkadaşları (2009) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada, çalışma ve evlilik yaşamanı ilişkin erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha geleneksel görüşlere sahip oldukları belirlenmiştir. Toplumsal yaşam ve aile yaşamı ile ilgili önermeleri değerlendirildiğinde ise kız ve erkek öğrencilerin eşitlikçi görüşlere sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Başcı ve Giray (2010), üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyet, medeni durum, sınıf, fakülte, aile tipi, anne eğitim düzeyi ve erkek kardeş sayısı değerkenlerine göre geleneksel veya eşitlikçi olarak değerittiği sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada öğrencilerin üniversitede okudukları sınıf yükseldikçe toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının olumlu yönde değerittiği görülmüştür. Anne eğitim durumlarına bakıldığında ise okul düzeyi arttııkça öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde değerittiği görülrken babaları lise mezunu olan öğrencilerin en yüksek ölçek puanına sahip oldukları dikkat çekmektedir. Ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi arttııkça öğrencilerin daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri ifade edilmiştir.

Arıcı (2011), üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarının ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin incelediği çalışmasında kadınların toplumsal cinsiyet rollerini eşitlikçi algılama düzeylerinin erkeklerinkinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin ilkokul mezunu olanlara göre ve babası ortaokul, lise ya da üniversite mezunu olan öğrencilerin babası ilkokul mezunu olanlara göre

toplumsal cinsiyet rollerini daha eşitlikçi düzeyde algıladıkları görülmüştür. Öğrencilerin yaşamlarını geçirdikleri yer açısından ise toplumsal cinsiyet algılarının değişmediği ifade edilmiştir.

Öngen ve Aytaç (2013), üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin algıları ve yaşam değerleri üzerine yaptıkları çalışmalarında, kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi tutum ve rollere sahip oldukları, erkeklerin ise kadınlardan daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. Annesi çalışan öğrencilerin, annesi çalışmayan öğrencilere göre daha eşitlikçi bir tutumda oldukları görülmüştür.

Seçgin ve Kurnaz (2015) çalışmalarında, 7. sınıf öğrencileri ile sosyal bilgiler dersinde yapılan toplumsal cinsiyet etkinliklerinin öğrencileri algı ve tutumlarına etkisini araştırmışlardır. Deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grupta gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilere etkinlikler öncesinde ve sonrasında “*Toplumsal Cinsiyet Tutum Ölçeği*” uygulanmıştır. Etkinlikler öncesinde uygulanan ön testin sonucunda her iki grupta yer alan öğrencilerin toplumsal cinsiyet ile ilgili benzer tutumlara sahip olduğu görülmüş, etkinlikler sonrasında yapılan son testte ise öğrencilerin deneysel işlem sonrası toplumsal cinsiyete ilişkin toplam tutum puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uygulanan etkinliklerin deney grubunun toplumsal cinsiyet algılarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında, kız öğrencilerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutum düzeylerinin hem ön testte hem de son testte erkek öğrencilerden daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Güzel (2016), sağlık yüksekokulu öğrencileri ile yaptığı çalışmasında, öğrencilerin cinsiyet, kardeş sayısı, doğum yeri ve baba çalışma durumlarının toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen önemli değişkenler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kadınların erkelere oranla daha eşitlikçi bir tutumda oldukları tespit edilmiştir. İlçede doğan öğrencilerin, babası emekli olanların diğerlerine göre daha eşitlikçi oldukları görülmüştür.

Esen ve arkadaşları (2017), üniversite öğrencilerinde cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerinin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmalarında, kadınların toplumsal cinsiyet algısı puan ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Özkan'ın (2019) araştırmasında da benzer olarak üniversite öğrencisi kadın futbolcuların toplumsal cinsiyet algılarının olumlu olduğu görülürken sınıf değişkenine göre algılarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Aynı şekilde katılımcıların yaşamlarını geçirdikleri yerin, ekonomik düzeyin, annelerinin eğitim durumlarının ve mesleklerinin de toplumsal cinsiyet algıları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmüştür.

Esen ve arkadaşları (2018) çalışmalarında, lise öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı cinsiyet, okul türü, ailenin aylık ortalama geliri, annenin çalışma durumu ve ebeveynlerin eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Cinsiyet değişkeni açısından toplumsal cinsiyet algı düzeylerine bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha eşitlikçi bir tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Ailelerinin gelir düzeyleri yüksek olan öğrencilerin daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu görülürken düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarının geleneksel bakış açısında oldukları görülmüştür. Anneleri çalışan öğrencilerin anneleri çalışmayan öğrencilere göre daha eşitlikçi olduğu tespit edilirken ebeveynleri lisans ve lisansüstü eğitim almış çocukların da yine diğerlerine göre daha eşitlikçi bir yaklaşıma sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Kantaroğlu ve arkadaşlarının (2018) ilköğretim ve lise öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarını sosyo-demografik özelliklere göre değerlendirmişlerdir. Araştırma sonucunda katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ile yaş, cinsiyet, anne baba eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, ekonomik düzey değişkenleri ile anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Düşük eğitim düzeyi ve düşük ekonomik gelire sahip ailelerin çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha çok “geleneksel

cinsiyet rolü” algısına sahip olduğu; annenin çalıştığı, eğitim düzeyi ve ekonomik geliri yüksek ailelerin çocuklarının ise daha çok “eşitlikçi cinsiyet rolü” algısına sahip olduğu görülmüştür.

Alanyazında öğretmen ve öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek için gerçekleştirilen çalışmalar da yapılmıştır. Seçgin ve Tural (2011), sınıf öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, erkek ve kadın katılımcıların daha çok kendi cinsiyet grubu lehinde tutumlar sergilediği sonucuna ulaşmışlardır. Kadın öğretmen adaylarının erkeğin evin reisi olmasına karşı olumsuz bir tutum sergilerken erkek öğretmen adaylarının çoğunluğunun bu duruma olumlu yaklaştığı görülmüştür.

Esen (2013), lisans programlarında toplumsal cinsiyet dersinin olmayışından hareketle öğretmen adayları ile 14 hafta boyunca, haftada 4 saat bir araya gelerek toplumsal cinsiyet konusunda bilgilendirici dersler vermiştir. Süreç sonunda öğretmen adaylarının geleneksel değer yargılarını sorgulamaya başladıkları ve konu ile ilgili farkındalık kazandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Aslan (2015), öğretmen adaylarının kadın ve erkeğe ilişkin ürettiği mecazlar üzerinden, toplumsal cinsiyet algılarını ortaya koymayı amaçladığı çalışmasında, kadın ve erkek öğretmen adaylarının kendilerini ya da karşı cinsi tanımlarken kullandıkları metaforlar ile bunlara yükledikleri anlamlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini desteklemektedir.

Bakır ve ark. (2017), kadın okul yöneticileri ile yaptıkları çalışmada, katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak kadınların idareci olarak görev yapmalarına ailelerinin, yakın çevrenin ve toplumun çoğunlukla olumsuz bir bakış açısı ile yaklaştığı sonucuna ulaşmışlardır.

Şahin ve arkadaşları (2018), okul öncesi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliğini tanımlarken çoğunlukla kadın ve erkeğin eşit fırsatlara sahip olması gerektiği

üzerinde durarak düşünce ve davranışlarda ayrımcılığın olmamasını toplumsal cinsiyet eşitliğine inanan bireylerin özellikleri olarak ifade etmişlerdir.

Alptekin (2019), öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri ile öğretmenlik mesleğine tutumlarını incelediği araştırmasında, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının cinsiyet değişkenine göre kadınların lehine farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının yetiştikleri yerleşim yerine göre de değişiklik gösterdiği, farkın şehirde yetişenlerin lehine olduğu görülmüştür.

Yurtdışında yapılan çalışmalar. Kimberly ve Mahaffy (2002), ergenlerin toplumsal cinsiyet algılarının çocuk doğurma ve eğitim planlarına etkisini araştırdıkları çalışmalarında, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre toplumsal cinsiyet algısına yönelik daha geleneksel bakış açısına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Aynı şekilde Frieze ve arkadaşlarının (2003) çeşitli üniversitelerde öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında benzer bir sonuca ulaşarak erkeklerin kadınlardan daha fazla geleneksel toplumsal cinsiyet algısına sahip olduğunu tespit etmişlerdir.

Freund ve arkadaşları (2013), liseden yeni mezun olan ergenlerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumlarını inceledikleri çalışmalarında, erkeklerin kızlardan daha geleneksel cinsiyet rolü tutumlarını desteklediğini göstermiştir.

Hajnalka (2014), Orta Doğu Avrupa bölgesindeki yükseköğrenim öğrencileri arasında cinsiyet rollerine yönelik tutumları incelediği çalışmasında, kadınların kendilerini erkeklerden daha modern cinsiyet rolleri ile tanımladıkları sonucuna ulaşmıştır. Bunun dışında köyde yaşayan öğrencilerin diğerlerine göre daha geleneksel tutumda olmadığı; dindar grup içinde yer alan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri hakkında diğerlerine göre daha geleneksel düşündüğü tespit edilmiştir.

Kharouf ve Daoud (2019) Ürdün’de öğrenim gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları ile cinsiyet, yaş, annelerinin eğitim düzeyi, aylık gelir gibi değişkenler

arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının kız öğrencilerinkinden daha fazla geleneksel olma eğilimde oldukları ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte öğrencilerin yaşları ve gelir düzeyleri arttıa toplumsal cinsiyet rollerine karşı tutumlarının daha dengeli olma eğilimi gösterdiği görülmüştür.

Bölüm II: Yöntem

Bu bölümünde; kullanılan araştırma modeli, araştırma evreni ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri analiz teknikleri hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırma Modeli

Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada Karma Çeşitleme Deseni içerisinde yer alan Nicel Verileri Doğrulama modeli kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması, araştırma problemini çok yönlü incelemek amacıyla, pragmatist felsefenin ilkeleri doğrultusunda nitel ve nicel yöntemleri birlikte kullanarak gerçekleştirilen araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 351). Karma çeşitleme, karma araştırma desenleri içerisinde en çok kullanılan desendir. Bu desen araştırmacıya araştırmanın nicel verileri ile nitel verilerini karşılaştırma şansı fırsatı sunar ve araştırmanın verileri genişletilmek istenildiği zaman kullanabilecek desendir (Creswell ve Plano Clark, 2007, s. 63). Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin daha detaylı bir şekilde incelenebilmek ve elde edilen nicel verileri, nitel veriler yoluyla doğrulamak amacıyla Nicel Verileri Doğrulama modelinin araştırmanın doğasına uygun olduğu düşünülmüştür.

Çalışmanın nicel bölümünü “Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutları algı düzeyi ile elde edilen bu verilerin çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi” amacıyla kullanılan anket oluşturmaktadır. Nicel araştırmalar belirli bir araştırma konusuyla ilgili evreni temsil edecek örneklem grubundan sayısal sonuçların elde edildiği, sonuçların istatistiksel olarak özetlenebildiği ve genellikle “ne kadar, hangi sıklıkla, ne ölçüde” gibi soruların yanıtlarının arandığı araştırma türleridir (Büyüköztürk vd., 2012, s. 238). Araştırmanın nitel bölümünü ise ankete eklenen 5 adet açık uçlu soru ile Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi

nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bilimsel araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini Türkçe öğretmeni adayları oluşturmaktadır. Araştırmada seçkisiz örnekleme yöntemleri içinde yer alan basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde evrendeki tüm birimlerin eşit ve bağımsız seçilme ihtimalinin olduğu örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2014). Araştırmanın örneklemini olan 137 Türkçe öğretmeni adayının kişisel bilgi formunda yer alan demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımları aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Cinsiyetleri

Cinsiyet	f	%
Kadın	77	56,2
Erkek	60	43,8
Toplam	137	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarından %56'sının kadın, %43'ünün erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşları

Yaş	f	%
20	4	2.9
21	37	27.0
22	53	38.7
23 ve üzeri	43	31.4
Toplam	137	100

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının % 2.9 'unun 20, % 27'sinin 21, % 38.7'sinin 22, %31.4'ünün 23 yaş ve üzeri olduğu görölmektedir.

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yer

Yer	f	%
Köy	21	15.3
Kasaba	18	13.1
şehir	57	41.6
Büyükşehir	41	29.9
Toplam	137	100

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarından %15.3'ünün köyde, %13.1'inin kasabada, %41.6'sının şehirde, %29.9'unun ise yaşamlarını büyükşehirde geçirdiği görölmektedir.

Tablo 4

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ailelerinin Ekonomik Durumu

Ekonomik Durum	f	%
Alt Düzey	11	8.0
Orta Düzey	126	92.0
Toplam	137	100

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarından %8'inin ailelerinin ekonomik durumunun alt düzeyde, %92'sinin ise orta düzeyde olduğu görölmektedir.

Tablo 5

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Annelerinin Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar Değil	10	7.3
Okuryazar	12	8.8
İlkokul	75	54.7
Ortaokul	19	13.9
Lise	19	13.9
Üniversite	2	1.5
Toplam	137	100

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının %7,3'ünün annesinin okuryazar olmadığı, %8,8'inin okuryazar, %54,7'sinin ilkokul, %13,9'unun ortaokul, %13,9'unun lise, %1,5'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 6

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Babalarının Eğitim Durumu

Eğitim Durumu	f	%
Okuryazar	6	4.4
İlkokul	58	42.3
Ortaokul	30	21.9
Lise	30	21.9
Üniversite	13	9.5
Toplam	137	100

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının %4.4'ünün babasının okuryazar, %42.3'ünün ilkokul, %21.9'unun ortaokul, %21.9'unun lise, %9.5'inin üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 7

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Annelerinin Meslekleri

Meslek	f	%
Ev hanımı	112	89.1
Emekli	5	3.6
İşçi	10	7.3
Toplam	137	100

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının annelerinin %89.1'inin ev hanımı, %3.6'sının emekli, %7.3'ünün ise işçi olduğu görülmektedir.

Tablo 8

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Babalarının Meslekleri

Meslek	f	%
Memur	9	6.6
Emekli	36	26.3
Çiftçi	10	7.3
Öğretmen	18	13.1
Esnaf	8	5.8
Diğer	56	40.9
Toplam	137	100

Tablo 8 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının babalarının %6.6'sının memur, %26.3'ünün emekli, %7.3'ünün çiftçi, %13.1'inin öğretmen, %5.8'inin esnaf, %40.9'unun ise diğer meslek dallarında olduğu görülmektedir.

Tablo 9

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Not Ortalaması Durumları

Not Ortalaması	f	%
1.00-2.50	26	18.2
2.51-3.00	66	48.2
3.01-4.00	46	33.6
Toplam	137	100

Tablo 9 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının %18.2'sinin not ortalamalarının 1.00-2.50 aralığında, %48.2'sinin 2.51-3.00 aralığında, %33.6'sının ise 3.01-4.00 aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 10

Araştırmaya Katılan Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sınıfları

Sınıf	f	%
3	70	51.1
4	67	48.9
Toplam	137	100

Tablo 10 incelendiğinde araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarından %51.1'inin 3. sınıfta, %48.9'unun ise 4. sınıfta olduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” kullanılmıştır. 10'u olumlu, 15'i olumsuz olmak üzere 25 maddeden meydana gelen ve beşli likert tipinde oluşturulan ölçekte, maddelerde belirtilen düşünceye, katılımcılardan “tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1) olmak üzere beş derecede görüşten kendilerine uygun olanı

işaretlemeleri istenmektedir. Olumsuz ifade içeren 2, 4, 6, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24 ve 25. maddelerin analizi tersten hesaplanarak yapılmıştır.

Bu çalışmada kullanılan ölçme aracı, 137 Türkçe öğretmeni adayına uygulanmıştır. Ölçekte yer alan maddeler arasındaki ilişkiyi belirlemek ve maddelerin aynı özellikleri ölçüp ölçmediğinin tespiti amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizine göre ölçme aracında yer alan maddelerin 4 faktör altında toplandığı belirlenmiştir. 25 maddeden oluşan ölçekteki 4, 12, 19, 23 ve 25. maddelerin faktör analizi sonucunda faktör yükleri 40'ın altında olduğu tespit edilerek değerlendirmeye alınmamıştır. Aşağıdaki tabloda, ölçme aracında yer alan maddelerin faktör yükleri verileri yer almaktadır.

Tablo 11

Ölçme Aracında Yer Alan Maddelerin Faktör Yükleri

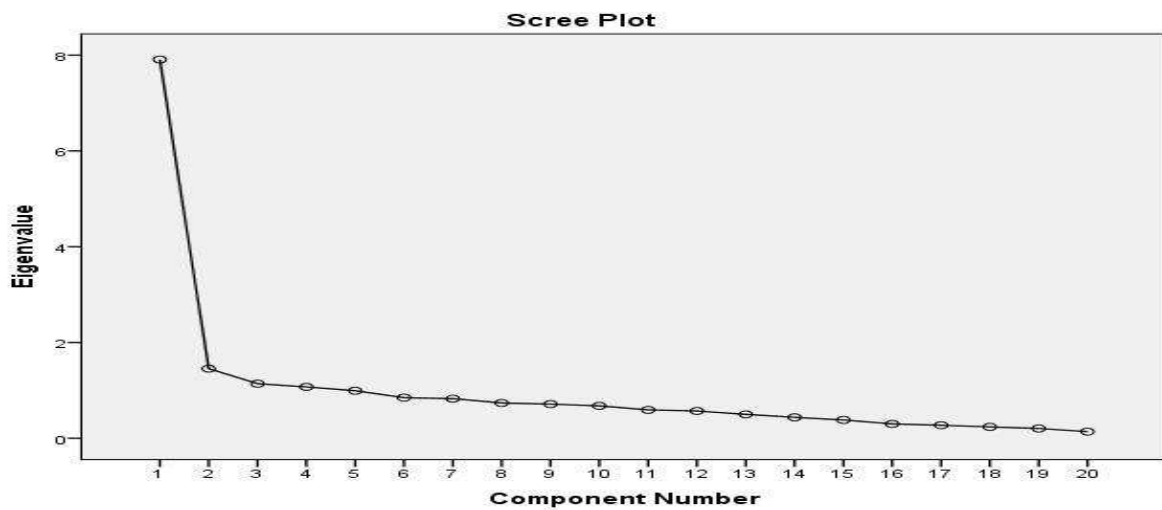
Madde No	Faktör 1 Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Faktör 2 Çalışan Kadın Özellikleri	Faktör 3 Kadın Erkek Eşitliği	Faktör 4 Toplumun Kadından Beklentileri
18	.707			
9	.686			
15	.673			
17	.660			
10	.647			
16	.626			
21	.598			
20	.574			
6	.404			
7		.731		
1		.709		
13		.700		
8		.689		
3		.606		

Tablo 11'in devamı

Madde No	Faktör 1 Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Faktör 2 Çalışan Kadın Özellikleri	Faktör 3 Kadın Erkek Eşitliği	Faktör 4 Toplumun Kadından Beklentileri
22			.714	
5			.701	
14			.614	
11			.560	
2				.777
24				.577

Tablo 11 incelendiğinde erkeğin üstün olduğu aile yapısı alt faktöründe 9 maddenin yer aldığı ve bu faktörde yer alan maddelerin faktör yüklerinin 0.70-0.40 arasında olduğu; çalışan kadının özellikleri alt faktöründe 5 maddenin bulunduğu ve maddelerin faktör yüklerinin 0.7-0.60 arasında olduğu; kadın erkek eşitliği alt faktöründe 4 maddenin yer aldığı ve bu maddelerin faktör yüklerinin 0.71-0.56 arasında olduğu; toplumun kadından beklentileri alt faktöründe yer alan 2 maddenin faktör yüklerinin ise 0.77-0.57 arasında olduğu görülmektedir. Yukarıda belirtilen faktör yüklerine ait açımlayıcı faktör analizi grafiği aşağıdaki gibidir.

Şekil 1. Açımlayıcı faktör analizi grafiği

Türkçe öğretmeni adaylarının, toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerini almak amacıyla ölçeğe ek olarak “*Toplumsal cinsiyet kavramı sizin için ne ifade ediyor? Lütfen açıklayınız.*”, “*Kadın ve erkek eşitliği konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce kadın ve erkek her alanda eşit midir?*”, “*Görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerini toplumsal cinsiyet açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?*”, “*Günlük hayatınızda karşınıza çıkan metinlerde, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yazı dili kullanıldığını düşünüyor musunuz?*”, “*Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusundaki görüşleriniz/önerileriniz nelerdir?*” şeklinde 5 adet açık uçlu soru eklenmiştir.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizi SPSS 21.00 istatistik paket programından yararlanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, t-testi, crosstab, tek yönlü varyans analizi gibi istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının ölçme aracında yer alan maddelere ne derecede katıldıklarını ortaya koymak amacıyla ölçek maddeleri "tamamen katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. Veri toplama aracında kullanılan beşli derecelendirme dört aralıktan oluşmasından dolayı 4/5 katsayısı dikkate alınarak ölçek puanlarının gerçek aralıkları bulunmuştur. Bu gerçek aralıklar şu şekildedir: 1-1.79 tamamen katılmıyorum; 1.80-2.59 katılmıyorum; 2.60-3.39 kararsızım; 3.40-4.19 katılıyorum; 4.20-5.00 tamamen katılıyorum.

Araştırmanın nicel verileri karşılaştırılırken iki grup arasındaki farklılıklarda t-testi analizi yapılırken iki değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için crosstab analizinden yararlanılmıştır. Üç veya daha fazla bağımsız değişkenin olduğu durumlarda, birden fazla değişkenin ortalama puanlarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığının karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılmıştır. Çalışmada, Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algısı puanlarının cinsiyet, ailelerinin ekonomik

durumları ve öğrenim gördükleri sınıf değişkenlerine göre karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t-testi; yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, annelerinin eğitim durumu, babalarının eğitim durumu, annelerinin mesleği, babalarının mesleği ve not ortalaması değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin karşılaştırılmasında tek yönlü varyans (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçların yorumlanmasında ise $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi ölçüt olarak alınmıştır.

Ankete eklenen açık uçlu 5 soruya verilen cevaplardan elde edilen veriler araştırmanın nitel bölümünü oluşturmaktadır. Elde edilen veriler analiz edilirken betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Betimsel analizde veriler, önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanır. Bu analizde bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilir. İçerik analizinde ise amaç toplanan verileri açıklayacak kavramlara ya da ilişkilere ulaşabilmektir. Betimsel analiz daha yüzeyselken, içerik analizinde ise veriler daha derin bir işleme tabi tutulur (Yıldırım ve Şimşek, 2011; s.224-227). Veri analizinde genel olarak veriler anlamlı parçalara bölünür, kodlar geniş kategoriler veya temalar altında birleştirilerek karşılaştırmalar ve yorumlar yapılır (Creswell, 2013).

Araştırmada Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik sorulan açık uçlu sorulara verilen cevaplar analiz edilerek temel kodlar belirlenmiştir. Kodlardan yola çıkılarak temalar oluşturulmuştur. Verileri daha etkili hale getirmek için Türkçe öğretmeni adaylarının kendi ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Katılımcılar K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada açımlayıcı faktör analizi yoluyla veri toplama aracının yapı geçerliliği sağlanmıştır. Veri toplama aracında güvenirlilik, maddelerin birbiriyle tutarlılığı ile ilgilidir (Kalaycı, 2010). Araştırmada veri toplama aracının Cronbach Alfa katsayısı 0.872 olarak hesaplanmıştır. Kalaycı'ya (2010) göre 0.60 ve üzeri Cronbach Alfa katsayısına sahip olması

veri toplama aracının güvenilir olduğunu göstermektedir. Buna göre veri toplama aracının güvenilir olduğu söylemek mümkündür. Araştırmada, veri toplama aracının Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri 0.882; Barlett testi χ^2 değeri ise 3389.153 olarak hesaplanmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerliğin sağlanabilmesi, araştırmacının yansız olduğunu belirterek araştırma süreci içinde gösterebilmesi ile ilişkilidir. Nitel araştırmalarda geçerlik tam olarak ifade edilmese de iç geçerlik ve dış geçerlik araştırmalarda önemlidir. İç geçerlik için araştırmacının araştırma sürecinde sürekli kendini sorgulaması elde ettiği bulguların gerçeği yansıtıp yansıtmadığının denetlemesi gerekmektedir. Dış geçerlikte ise araştırmanın sonuçlarının benzer ortamlara ve durumlara göre genellenebilir olması önemlidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 256). Araştırmacı, araştırmanın güvenilirliğini artırmak için çalışma grubunun ifadelerini doğrudan alıntılar yaparak desteklemiştir. Elde edilen bulgular genellenebilir ölçütlerle doğrulanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen “*Güvenirlilik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)*” güvenirlilik formülü kullanılmıştır.

Bölüm III: Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde araştırma sürecinde kullanılan veri toplama aracından elde edilen veriler, nitel ve nicel bulgular olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Karma çeşitleme deseninin doğasına uygun olarak öncelikle nicel verilerden sonrasında ise nitel verilerden elde edilen bulgulara yer verilecektir.

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları İle İlgili Nicel Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde veri toplama aracının nicel kısmından elde edilen verilerden yararlanılacaktır.

Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutları algı düzeyleri. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal ile ilgili görüşleri, veri toplama aracından elde edilen ortalama puanlar doğrultusunda aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 12

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeğine Ait Görüşlerinin İstatistiksel Değerleri

	$\bar{x}$	ss	
9. Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.	3.15	1.24	
10. Kocasız kadın çalışmamalıdır.	4.14	1.09	
15. Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.	4.05	1.19	
16. Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.	4.05	1.13	
17. Kadınlar kendi başına ticarethane açmamalıdır.	4.25	0.91	4.04
18. Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir.	4.14	1.08	
20. Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.	3.96	1.18	
21. Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.	4.13	1.13	
6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.	4.51	0.84	

Tablo 12'nin devamı

		$\bar{x}$	ss	
	1. Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.	4.35	1.00	
	3. Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.	3.76	1.05	
2	7. Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.	3.69	1.14	3.88
	8. Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.	4.11	0.94	
	13. Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.	3.50	0.99	
	5. Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.	4.40	0.97	
	11. Kadınlar yönetici olabilir.	4.61	0.64	4.42
3	14. Erkekler de çamaşır, bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.	4.31	1.02	
	22. Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.	4.38	0.97	
	24. Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.	3.65	1.17	4.02
4	2. Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.	4.40	0.84	

Tablo 12 incelendiğinde genel olarak Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin ($\bar{x}=4.09$) yüksek olduğu görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının “erkeğin üstün olduğu aile yapısı” faktöründe toplumsal cinsiyet algılarının ($\bar{x}=4.04$) yüksek olduğu tespit edilmiştir. Erkek üstünlüğünü ifade eden maddelere verilen yanıt ortalamalarının yüksek olmasının nedeni ise öğrencilerin eşitlikçi bir yaklaşım benimsemeleridir. Araştırmaya katılan Türkçe öğretmeni adaylarının “*Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.*” ($\bar{x}=4.51$) maddesine en yüksek cevabı verdikleri görülmüştür. Bu sonuca göre katılımcıların, kadınların evlendikten sonra çalışmalarına olumlu baktıkları söylenebilir. Çalışan kadın özellikleri” faktöründe yer alan maddelerin ortalamalarına bakıldığında ($\bar{x}=3.88$) kadınların çalışma hayatına katılmalarına olumlu baktıkları söylenebilir. Katılımcıların “*Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.*” ($\bar{x}=4.11$) maddesine en yüksek cevabı verdikleri görülmüştür.

Türkçe öğretmeni adaylarının “kadın erkek eşitliği” faktöründe toplumsal cinsiyet algılarının ($\bar{x}=4.42$) en yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. “*Kadınlar yönetici olabilir.*” ($\bar{x}=4.61$) maddesine en yüksek cevabı veren katılımcıların kadın erkek eşitliği ile ilgili olumlu

tutum sergiledikleri söylenebilir. “Toplumun kadından beklentileri” faktöründe yer alan 2 maddeye verilen cevapların aritmetik ortalamasına ($\bar{x}=4.02$) bakıldığında katılımcıların algılarının yüksek olduğu görülmüştür. Maddelerin olumsuz ve kadın erkek eşitliğinin aleyhinde ifadeler içerdiği düşünüldüğünde, katılımcıların eşitlikçi yaklaşımda olduklarını söylemek mümkündür. Elde edilen verilere bakıldığında Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının yüksek olduğunu söylemek mümkündür.

Cinsiyet değişkeninin Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 13

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet Algısı ve Alt Boyutlarına İlişkin t-testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Kadın	77	4.44	0.52	135	7.62	0.000
	Erkek	60	3.53	0.86			
Çalışan Kadın Özellikleri	Kadın	77	4.16	0.64	135	5.15	0.129
	Erkek	60	3.53	0.77			
Kadın Erkek Eşitliği	Kadın	77	4.63	0.42	135	6.48	0.000
	Erkek	60	4.02	0.68			
Toplumun Kadından Beklentileri	Kadın	77	4.11	0.78	135	1.38	0.397
	Erkek	60	3.93	0.67			

Tablo 13 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı çalışan kadın özellikleri ($t_{(135)}=5.15$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($t_{(135)}=-1.38$; $p>.05$) faktörleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($t_{(135)}=7.62$; $p<.05$), kadın erkek eşitliği ($t_{(135)}=6.48$; $p<.05$) faktörleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Erkek Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algısının alt

boyutunda yer alan erkeğin üstün olduğu aile yapısı faktörü ile ilgili görüşlerinin ($\bar{x} = 3.53$), kadın Türkçe öğretmeni adaylarına ($\bar{x} = 4.44$) göre değişmektedir. Toplumsal cinsiyet algısının alt boyutu olan erkeğin üstün olduğu aile yapısı boyutunda kadın katılımcıların lehinde değiştiği görülmektedir. Buna göre kadın Türkçe öğretmeni adaylarının erkeğin üstün olduğu aile yapısı ile ilgili olumlu bir tutum sergiledikleri söylenebilir. Araştırmaya katılan kadın Türkçe öğretmeni adaylarının kadın erkek eşitliği boyutundaki görüşleri ($\bar{x} = 4.63$), erkek katılımcılara ($\bar{x} = 4.02$) göre değişmektedir. Toplumsal cinsiyet algısının alt boyutu olan kadın erkek eşitliğinin kadın katılımcıların lehine değiştiği görülmektedir. Kadın Türkçe öğretmeni adaylarının erkek katılımcılara göre kadın erkek eşitliği ile ilgili daha eşitlikçi bir yaklaşım benimsedikleri görülmektedir. Çalışan kadının özellikleri alt boyutunda kadın Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 4.16$), erkek Türkçe öğretmeni adaylarına ($\bar{x} = 3.53$) göre farklılaştığı söylenebilir. Kadın Türkçe öğretmeni adaylarının kadınların çalışması ile ilgili erkek Türkçe öğretmeni adaylarından daha olumlu tutum geliştirdikleri ileri sürülebilir. Toplumun kadından beklentileri alt boyutunda kadın Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 4.11$), erkek katılımcılara ($\bar{x} = 3.93$) göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında, erkeğin üstün olduğu aile yapısı ve kadın erkek eşitliği alt boyutlarında cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık görülmektedir. Katılımcıların verdiği yanıtlar crosstab analizi ile değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede, cinsiyetler arası farklılığı ortaya koyan maddeler tespit edilmeye çalışılmıştır. Aşağıda yer alan tablolarda ilgili maddeler yer almaktadır.

Tablo 14

“Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.” maddesinin Cinsiyete Göre Crosstab Analizi Sonuçları

6. Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.												
Cinsiyet	Tamamen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadın	67	70.5%	7	29.9%	2	14.3%	1	50.0%	0	100.0%	77	56.2%
Erkek	28	29.5%	17	70.8%	17	85.7%	1	50.0%	2	0.0%	60	43.8%

Tablo 14 incelendiğinde erkeğin üstün olduğu aile yapısı faktörü içinde yer alan “Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.” maddesine “tamamen katılmıyorum” yanıtını veren katılımcıların %70.5’inin kadın, %29.5’i ise erkek olduğu görülmektedir. Bu sonuçtan yola çıkarak erkek katılımcıların kadınların evlendikten sonra çalışmamalarına olumlu baktığı ifade edilebilir.

Tablo 15

“Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” maddesinin Cinsiyete Göre Crosstab Analizi Sonuçları

14. Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.												
Cinsiyet	Tamamen Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Kadın	3	50.0%	0	0,0%	2	18.2%	14	35.9%	58	74.4%	77	56.2%
Erkek	3	50.0%	3	100,0%	9	2.6%	25	64.1%	20	25.6%	60	43.8%

Tablo 15 incelendiğinde kadın erkek eşitliği faktörü içinde yer alan “*Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.*” maddesine “*tamamen katılıyorum*” yanıtını veren katılımcıların %74.4’ünün kadın, %25.6’sının ise erkek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların erkeklerin ev işi yapmalarına olumlu baktığını söylemek mümkündür.

Türkçe öğretmeni adaylarının yaş durumlarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 16

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Gruplar arası	3.055	3	1.018	1.514	0.214
	Gruplar içi	89.434	133	0.672		
	Toplam	92.489	136			
Çalışan Kadın Özellikleri	Gruplar arası	0.056	3	0.019	0.031	0.993
	Gruplar içi	79.853	133	0.600		
	Toplam	79.909	136			
Kadın Erkek Eşitliği	Gruplar arası	0.687	3	0.229	0.568	0.637
	Gruplar içi	53.651	133	0.403		
	Toplam	54.339	136			
Toplumun Kadından Beklentileri	Gruplar arası	2.734	3	0.911	1.675	0.175
	Gruplar içi	72.368	133	0.544		
	Toplam	75.102	136			

Tablo 16 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($f=1.51$; $p>.05$), çalışan kadın özellikleri ($f=0.03$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($f=0.56$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($f=1.67$; $p>.05$) faktörleriyle yaşları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerin toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 17

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yaşamlarının Çoğunu Geçirdikleri Yerin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Gruplar arası	0.483	3	0.161	0.233	0.873
	Gruplar içi	92.006	133	0.692		
	Toplam	92.489	136			
Çalışan Kadın Özellikleri	Gruplar arası	0.763	3	0.254	0.427	0.734
	Gruplar içi	79.146	133	0.595		
	Toplam	79.909	136			
Kadın Erkek Eşitliği	Gruplar arası	0.210	3	0.070	0.172	0.915
	Gruplar içi	54.128	133	0.407		
	Toplam	54.339	136			
Toplumun Kadından Beklentileri	Gruplar arası	0.876	3	0.292	0.524	0.667
	Gruplar içi	74.226	133	0.558		
	Toplam	75.102	136			

Tablo 17 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($f=0,23$; $p>.05$), çalışan kadın özellikleri ($f=0.42$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($f=0.17$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($f=0.52$; $p>.05$) faktörleriyle yaşamlarını geçirdikleri yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının aile ekonomik durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 18

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Aile Ekonomik Düzeyleri Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet ve Alt Boyutlarına İlişkin t-testi Sonuçları

Boyutlar	Ekonomik Düzey	N	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Erkeğin Üstün Olduğu	Alt	11	3.63	0.79	135	-1.73	0.973
Aile Yapısı	Orta	126	4.08	0.82			
Çalışan Kadın	Alt	11	3.63	1.09	135	-1.13	0.057
Özellikleri	Orta	126	3.90	0.73			
Kadın Erkek Eşitliği	Alt	11	4.25	0.61	135	-0.61	0.978
	Orta	126	4.37	0.63			
Toplumun Kadından	Alt	11	3.90	0.70	135	0.57	0.654
Beklentileri	Orta	126	4.04	0.74			

Tablo 18 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($t_{(135)}=-1,73$; $p>.05$), çalışan kadının özellikleri ($t_{(135)}=-1,13$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($t_{(135)}=-0,61$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($t_{(135)}=0,57$; $p>.05$) faktörleri ile ailelerinin ekonomik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Aile ekonomik durumları orta düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 4.08$), toplumsal cinsiyet algısının alt boyutu olan erkeğin üstün olduğu aile yapısı boyutunda aile ekonomik durumları alt düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarına ($\bar{x} = 6.63$) göre değişiklik gösterdiği söylenebilir. Erkeğin üstün olduğu aile yapısının aile ekonomik durumları alt düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarının lehine değiştiği görülmektedir. Çalışan kadının özellikleri alt boyutunda, aile ekonomik durumları orta düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 3.90$), aile ekonomik durumu alt düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarına ($\bar{x} = 3.63$) göre farklılaştığı söylenebilir. Aile ekonomik durumları orta düzey Türkçe öğretmeni adaylarının kadınların çalışmasına daha

olumlu baktıkları ileri sürülebilir. Toplumsal cinsiyet algısının alt boyutu olan kadın erkek eşitliği boyutunda aile ekonomik durumu orta düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 4.37$), aile ekonomik durumu at düzeyde olan katılımcılara ($\bar{x} = 4.25$) göre farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Toplumun kadından beklentileri alt boyutunda ise aile ekonomik durumu orta düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 3.04$), aile ekonomik durumu alt düzeyde olan katılımcılara göre ($\bar{x} = 3.90$) farklılaştığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının annelerinin eğitim durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 19

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Annelerinin Eğitim Durumlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Gruplar arası	5.356	5	1.071	1.611	0.162
	Gruplar içi	87.133	131	0.665		
	Toplam	92.489	136			
Çalışan Kadın Özellikleri	Gruplar arası	3.408	5	0.682	1.167	0.329
	Gruplar içi	76.501	131	0.584		
	Toplam	79.909	136			
Kadın Erkek Eşitliği	Gruplar arası	3.062	5	0.612	1.564	0.175
	Gruplar içi	51.277	131	0.391		
	Toplam	54.339	136			
Toplumun Kadından Beklentileri	Gruplar arası	1.123	5	0.225	0.398	0.850
	Gruplar içi	73.979	131	0.565		
	Toplam	75.102	136			

Tablo 19 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($f=1.61$; $p>.05$), çalışan kadın özellikleri ($f=1.16$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($f=1,56$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($f=0,39$;

$p>.05$) faktörleriyle annelerinin eğitim durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının babalarının eğitim durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 20

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Babalarının Eğitim Durumlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Gruplar arası	1.632	4	0.408	0.593	0.668
	Gruplar içi	90.857	132	0.688		
	Toplam	92.489	136			
Çalışan Kadın Özellikleri	Gruplar arası	0.559	4	0.140	0.232	0.920
	Gruplar içi	79.350	132	0.601		
	Toplam	79.909	136			
Kadın Erkek Eşitliği	Gruplar arası	1.843	4	0.461	1.159	0.332
	Gruplar içi	52.496	132	0.398		
	Toplam	54.339	136			
Toplumun Kadından Beklentileri	Gruplar arası	2.185	4	0.546	0.989	0.416
	Gruplar içi	72.917	132	0.552		
	Toplam	75.102	136			

Tablo 20 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($f=0,59$; $p>.05$), çalışan kadın özellikleri ($f=0,23$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($f=1,15$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($f=0,98$; $p>.05$) faktörleriyle babalarının eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının annelerinin mesleklerinin toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 21

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Annelerinin Mesleklerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Gruplar arası	0.043	2	0.022	0.031	0.969
	Gruplar içi	92.445	134	0.690		
	Toplam	92.489	136			
Çalışan Kadın Özellikleri	Gruplar arası	0.801	2	0.401	0.679	0.509
	Gruplar içi	79.107	134	0.590		
	Toplam	79.909	136			
Kadın Erkek Eşitliği	Gruplar arası	1.353	2	0.677	1.711	0.185
	Gruplar içi	52.985	134	0.395		
	Toplam	54.339	136			
Toplumun Kadından Beklentileri	Gruplar arası	0.082	2	0.041	0.073	0.929
	Gruplar içi	75.020	134	0.560		
	Toplam	75.102	136			

Tablo 21 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($f=0.03$; $p>.05$), çalışan kadın özellikleri ($f=0,67$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($f=1,71$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($f=0,07$; $p>.05$) faktörleriyle annelerinin meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının babalarının mesleki durumlarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 22

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Babalarının Mesleklerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Gruplar arası	3.408	5	0.682	1.002	0.419
	Gruplar içi	89.081	131	0.680		
	Toplam	92.489	136			
Çalışan Kadın Özellikleri	Gruplar arası	1.732	5	0.346	0.581	0.715
	Gruplar içi	78.177	131	0.597		
	Toplam	79.909	136			
Kadın Erkek Eşitliği	Gruplar arası	2.943	5	0.589	1.500	0.194
	Gruplar içi	51.395	131	0.392		
	Toplam	54.339	136			
Toplumun Kadından Beklentileri	Gruplar arası	1.660	5	0.332	0.592	0.706
	Gruplar içi	73.442	131	0.561		
	Toplam	75.102	136			

Tablo 22 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($f=1.002$; $p>.05$), çalışan kadın özellikleri ($f=0,58$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($f=1,50$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($f=0,59$; $p>.05$) faktörleriyle babalarının meslekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının not ortalamalarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 23

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Not Ortalamalarının Toplumsal Cinsiyet Algıları ve Alt Boyutlarına Etkisine İlişkin ANOVA Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	Gruplar arası	0.788	2	0.394	0.576	0.564
	Gruplar içi	91.701	134	0.684		
	Toplam	92.489	136			
Çalışan Kadın Özellikleri	Gruplar arası	1.094	2	0.547	0.930	0.397
	Gruplar içi	78.815	134	0.588		
	Toplam	79.909	136			
Kadın Erkek Eşitliği	Gruplar arası	0.173	2	0.087	0.214	0.808
	Gruplar içi	54.166	134	0.404		
	Toplam	54.339	136			
Toplumun Kadından Beklentileri	Gruplar arası	2.843	2	1.422	2.636	0.075
	Gruplar içi	72.259	134	0.539		
	Toplam	75.102	136			

Tablo 23 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($f=0,57$; $p>.05$), çalışan kadın özellikleri ($f=0,93$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($f=0,21$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($f=2,63$; $p>.05$) faktörleriyle babalarının eğitim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerinin toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutlarına ilişkin algı düzeylerine etkisi.

Tablo 24

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Toplumsal Cinsiyet ve Alt Boyutlarına İlişkin t-testi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Erkeğin Üstün Olduğu Aile Yapısı	3	70	3.93	0.89	135	-1.62	0.259
	4	67	4.16	0.73			
Çalışan Kadın Özellikleri	3	70	3.82	0.81	135	-0.96	0.229
	4	67	3.95	0.71			
Kadın Erkek Eşitliği	3	70	4.35	0.68	135	-0.31	0.430
	4	67	4.38	0.58			
Toplumun Kadından Beklentileri	3	70	4.02	0.70	135	-0.18	0.493
	4	67	4.04	0.78			

Tablo 24 incelendiğinde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ile ilgili görüşlerinin alındığı erkeğin üstün olduğu aile yapısı ($t_{(135)}=-1.62$; $p>.05$), çalışan kadının özellikleri ($t_{(135)}=-0,96$; $p>.05$), kadın erkek eşitliği ($t_{(135)}=-0,31$; $p>.05$), toplumun kadından beklentileri ($t_{(135)}=0,18$; $p>.05$) faktörleri ile sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Tablo incelendiğinde erkeğin üstün olduğu aile yapısı alt boyutunda, 4. Sınıfta olan Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 4.16$), 3. Sınıfta olan Türkçe öğretmeni adaylarına ($\bar{x} = 3.93$) göre farklılaştığı görülmektedir. Çalışan kadının özellikleri alt boyutunda 4.sınıfta olan Türkçe öğretmeni adaylarının ($\bar{x} = 3.95$), 3.sınıfta olan Türkçe öğretmeni adaylarına ($\bar{x} = 3.82$) göre değişiklik gösterdiği söylenebilir.

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Algıları İle İlgili Nitel Bulgular ve

Yorum

Bu bölümde Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algıları ile ilgili elde edilen nitel bulgular yer almaktadır.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramı hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.

Katılımcılara yöneltilen “*Toplumsal cinsiyet kavramı sizce ne ifade ediyor? Lütfen açıklayınız.*” Şeklindeki soruya 137 katılımcıdan 136’sının cevap verdiği tespit edilmiştir.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramı hakkındaki görüşleri on iki başlık altında, atıf sayıları ve yüzdelik dağılımları ile beraber aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 25

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Kavramına İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Görüş	f	%
Toplumun kadın ve erkek için belirlediği roller	71	52.21
Toplumun kadın ve erkekte beklenmesi	15	11.03
Toplumda üstün görülen cinsiyet	10	7.35
Cinsiyet ayrımcılığı	9	6.62
Cinsiyet farklılığı	8	5.88
Bireyin cinsiyet özelliklerine uygun davranması	8	5.88
Kadın erkek eşitliği	7	5.15
Toplumun bireylere verdiği cinsiyet	3	2.21
Cinsiyetin toplumdaki görüntüsü	2	1.47
Biyolojik farklılıklar	1	0.74
Olumsuz bir kavram	1	0.74
Değişken bir kavram	1	0.74
Toplam	136	100

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili görüşlerinin başında, toplumun kadın ve erkek için belirlediği roller ifadesi yer almaktadır. Bu katılımcıların görüşlerinin toplumsal cinsiyet kavramının genel geçer tanımı ile örtüştüğü görülmüştür. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Toplumsal cinsiyet, toplumun bireylere yani kadın ve erkeğe yüklemiş olduğu rolleri ifade ediyor. Örnek verecek olursak; kadın yemek yapar, bulaşık yıkar. Erkek de çalışıp eve

para getirir. Bu algı geçmişten günümüze değişmiş olsa da hâlâ kadın ve erkek arasında bunu devam ettiren toplumlar vardır.” (K30)

“ Toplumsal cinsiyet, toplumun oluşturmuş ve belirlemiş olduğu ilkelerle ortaya çıkan bir takım kıstaslardır. Toplumun bireyler üzerinde belirlemiş olduğu belli başlı roller vardır. Bu roller ise kadın veya erkek oluşumuzdan ortaya çıkmaktadır. Alınan bu roller toplumsal cinsiyete bağlıdır. Yani bireye toplum tarafından yüklenen tutum ve davranışlardır.” (K15)

“Toplumsal cinsiyet kavramı toplumdaki bireylere yüklenen özelliklerdir. Sen kadınsın toplumdaki yerin budur. Sen toplumda böyle hareket edeceksin, bunları yapacaksın. Aynı şekilde erkekler için de öyledir. Sen erkeksin, sen toplumda dilediğin gibi yaşarsın, sen özelsin çünkü erkeksin gibi ifadelerdir. Bunlar hem kişilere yüklenen hem de kişinin cinsiyetine uygun şekilde hareket etmesini söyleyen kurallar gibidir.” (K81)

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili görüşleri incelendiğinde toplumun kadın ve erkek davranışlarında kalıplaşmış beklentileri olduğunu ifade eden 15 atıf tespit edilmiştir. Katılımcılar toplumsal cinsiyet kavramını, toplumun beklentileri doğrultusunda eylemlerde bulunulması olarak yorumlamışlardır.

“ Toplum yaşantımızda cinsiyetimize bağlı olarak bizden beklenen davranış ve tutumları ifade ediyor. Yani toplumda kadın ve erkek farklıdır ve farklı görevleri, hakları ve yaşantıları vardır düşüncesiyle belli başlı dikteler yaşantımızın her alanına kazanmış durumda.” (K24)

“ Kadın ve erkeklerin toplumdaki yerlerini ve onlardan beklenen davranışları ifade etmektedir. Örneğin kız bebeklerin pembe, erkek bebeklerin mavi giymesi toplumun kız ve erkeklere yüklediği değerlerden dolayıdır.” (K48)

“Toplumun cinsiyetler üzerinden beklediği davranışları ifade ediyor. Bu kadın işi, şu erkek işi gibi.” (K122)

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramını toplumda üstün görülen cinsiyet ile açıkladığı görülmüştür. Yapılan 10 atıfta toplumda üstün görülen cinsiyetin erkeklik olduğu ataerkil aile yapısıyla açıklanmıştır. Katılımcılar, aynı zamanda toplumun cinsiyetinin erkek olduğunu dile getirmişlerdir. Konu ile ilgili görüşler ise şöyledir.

“Toplumun ataerkil oluşu sebebiyle varsayılan cinsiyet erkektir. Benzetme yoluyla toplumumuzun cinsiyetinin erkek olduğunu söyleyebilirim.” (K9)

“ Toplumsal cinsiyet, toplum tarafından hangi cinsiyetin üstün görüldüğüdür.” (K17)

“Toplum tarafından belirlenen cinsiyet algısıdır. Toplumu nötr bırakmak yerine bir tarafın ağır basarak, bu bizim toplumumuzda erkek olan tarafın ağırlığıdır, topluma verdiğimiz bu cinsiyet ve sağlanan kolaylıklar diğer cinsiyet hakkında toplumun söz söyleyebilme hakkını sağlar” (K123)

Toplumsal cinsiyet kavramını cinsiyet ayrımcılığı ile ilişkilendirildiği 9 atıf tespit edilmiştir. Katılımcılar, toplumsal cinsiyet kavramının toplumsal hayatta cinsiyet ayrımcılığına yol açtığını ifade etmişlerdir.

“Toplumsal cinsiyet kavramı ayrımcılığı ifade ediyor. Çünkü toplumumuzda cinsiyete dayalı bir kutuplaşma var” (K110)

“ Toplumda cinsiyet kavramına yer verilmemesi lazım. Toplumu kadın-erkek olarak ayırmak ayrımcılığa girer. Elbette cinsiyet ayrımı vardır ama bu cinsiyet ayrımı toplumda gerçekleşen olay ya da durumlar karşısında göz önünde bulundurulmamalıdır.” (K79)

“Toplumsal cinsiyet kavramı eşitsizliği ifade ediyor. Kadın ve erkek cinsiyetlerinin toplumdaki yer ve statülerinden dolayı büyük bir eşitsizlik olduğunu düşünüyorum.” (K3)

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramını cinsiyetler arası farklılıklar ile açıkladıkları 8 atıf tespit edilmiştir. Biyolojik açıdan ortaya çıkan farklılıkların toplumsal hayata yansımalarının toplumsal cinsiyet kavramını ortaya koyduğunu ifade eden katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir.

“Cinsiyet, kadın ve erkek arasındaki doğal biyolojik farklılıkları işaret eder. Toplumsal cinsiyet kavramı da aslında bununla paraleldir.” (K102)

“ Toplumsal cinsiyet kavramı, gerçekte kadın ve erkek farklılığını ifade ediyor.” (K131)

Katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramı ile bağlantı kurdukları bir diğer olgu da bireyin cinsiyet özelliklerine uygun davranması olmuştur. Biyolojik cinsiyetin kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini belirlediğini ifade etmelerinin yanı sıra bireyin içinde bulunduğu koşullara ve üstlendiği görevlere uygun cinsiyet rolleri benimsediğini belirten katılımcı görüşleri şöyledir:

“Cinsiyetlerimizin belirlediği rolleri ifade ediyor. Örneğin erkek güçlüdür, erkekler ağlamaz. Kadınlar ise narindir, kırılgandır vb.” (K127)

“Toplumsal cinsiyet, herkesin Allah’ın insana verdiği kimliğe göre hareket etmesini ifade ediyor.” (K126)

“Biyolojik cinsiyet kız ve erkek olarak ayrılmamızdır. Toplumsal cinsiyet ise tamamen bulunduğu topluma, yaşam koşullarına ve ihtiyaçlarına göre bireyin aldığı roldür.”(K105)

Katılımcı görüşleri incelendiğinde, toplumsal cinsiyet kavramının kadın-erkek eşitliği ile ilişkilendirildiği 7 atıf görülmüştür. Bu kavramın toplumsal hayatta cinsiyetler arası eşitliği ifade ettiğini belirten katılımcılar, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduklarını ve meslek seçiminde cinsiyetin bireyler için belirleyici faktör olmadığını belirtmişlerdir.

“Toplumsal cinsiyet, toplum içerisinde cinsiyet farkının olmamasıdır diye düşünüyorum.” (K22)

“Kadın ve erkeğin eşit olması kavramını ifade ediyor. Bir erkeğin ne kadar hakkı varsa kadının da o kadar hakkı vardır. Erkeğin yaptığı işleri kadın da yapabilir. “ (K52)

Katılımcılar, toplumsal cinsiyet kavramının biyolojik cinsiyetten farklı olarak toplum tarafından verilen cinsiyeti ifade ettiğini belirtmişlerdir. Toplumun cinsiyet kavramına farklı

anlamlar yüklemesiyle toplumsal cinsiyet kavramının meydana geldiğini dile getiren K97 kodlu katılımcının görüşü şu şekildedir:

“Toplumsal cinsiyet, cinsiyetten ayrı bir kavramdır. Çünkü cinsiyet insana biyolojik olarak kalıtımsal şifrelerle gelir. Toplumsal cinsiyet ise kalıtımla gelen bu farklılıklara (erkek, kadın) toplumun başka anlamlar yüklemesiyle ortaya çıkan bir kavramdır.” (K97)

Toplumsal cinsiyet kavramını cinsiyetlerin toplumdaki görüntüsü olarak tanımlayan katılımcılar kadın ve erkek davranışlarının toplum tarafından kalıplaştırıldığını ifade etmişlerdir. K75 kodlu katılımcının görüşü şu şekildedir:

“Bir cinsiyet ve toplum nazarındaki görünüşüdür. Toplumda kız-erkek davranışı olarak nitelenen davranışların sonucudur. Örneğin erkek evi geçindirir, ailenin reisidir ve çalışmak zorundadır. Kadın ise çocukları yetiştiren, evi çekip çeviren kişidir.” (K7)

Toplumsal cinsiyet kavramını biyolojik cinsiyet ile tanımlayan yalnızca bir katılımcı olduğu tespit edilmiştir. K46 kodlu katılımcının konu ile ilgili görüşleri şöyledir:

“Cinsiyet kavramı öncelikle yaradılış bakımından (biyolojik) farklılığı ifade etmekle beraber bu cinsiyet kavramı adı altında bireylerin en iyisini yapabilecekleri şeylerin cinsiyet kavramı adı altında yaşamaları demektir. Yani kısacası biyolojik farklılık ve özdeşlikleri denebilir.” (K46)

Toplumsal cinsiyet kavramının olumsuz bir kavram olduğunu, cinsiyetin toplum tarafından sınıflandırılmayacağını belirten 1 atıf tespit edilmiştir. K86 kodlu katılımcı konu ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Toplumsal cinsiyet diye bir kavram olmamalıdır. Cinsiyet bireysel bir şeydir. Toplumun belirlediği bir şey değildir. Cinsiyet insanlara Allah tarafından verilmiş ve doğuştan gelen bir durumdur. Toplumun şekillendireceği ya da karar vereceği bir şey olmamalıdır.” (K86)

Toplumsal cinsiyet kavramının toplumdan topluma, kültürden kültüre değişiklik gösterdiğini bu kavramın doğruymuş gibi kabul edilemeyeceğini ifade eden yalnızca 1 atf tespit edilmiştir:

“Toplumsal cinsiyet kavramını doğru bulmuyorum. Kadın ve erkek arasında doğamızdan gelen bir cinsiyet ayrımı var sadece. Üstelik toplumsal cinsiyet kavramı toplumdan topluma hatta aynı toplumun farklı zamanlarında bile değişiklik gösterirken doğruymuş gibi uygulamak ne kadar mantıklı bir davranış olabilir?” (K94)

Katılımcıların kadın-erkek eşitliği hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular.

Katılımcılara yöneltilen “Kadın ve erkek eşitliği konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce kadın ve erkek her alanda eşit midir? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?” Şeklindeki soruya 137 katılımcıdan 126’sının cevap verdiği tespit edilmiştir. Katılımcıların kadın-erkek eşitliği hakkındaki görüşleri dört başlık altında, elde edilen atf sayıları ve yüzdelik dağılımları ile beraber aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 26

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Kadın ve Erkek Eşitliğine İlişkin Görüşlerinin Frekans Ve Yüzde Dağılımı

Görüş	f	%
Her alanda eşitlik yoktur	40	29.41
Kadın-erkek eşit değildir ama eşit olmalıdır	36	26.47
Eşit değildir	33	24.26
Eşittir	27	19.85
Toplam	136	100

Katılımcı görüşleri incelendiğinde, kadın ve erkeğin her alanda eşit olmadığı görüşünün ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Elde edilen 35 atıfta kadın-erkek eşitliğinden hukuki alanda söz edilse de toplumsal hayatta bu eşitliğin sağlanamadığı genel anlamda ifade edilmiştir. Bu bağlamda katılımcılar, erkekleri toplumsal hayatta kadınlardan daha fazla hak

ve özgürlüğe sahip olduklarını, kadınlarınsa sınırlandırıldıkları belirtilmiştir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“Kadın ve erkek yasalarımızda eşit görüşmüş ama topluluğumuzda bir türlü eşit görülmemiştir. Gece erkeklerin dışarı çıkması sorun olmazken bu kızlar için oldukça tehlikeli bir durumdur. Bu algı hala insanların zihinlerinde aksetmektedir.” (K26)

“Kadın ve erkeğin her alanda eşit olduğunu düşünmüyorum. Genel olarak bakacak olursak ataerkil bir toplumda yaşamaktayız. Erkekler ailenin, bir grubun ve halkın reisi varsayılırken kadınlar takipçi ve destekçi olarak varsayılıyor. Bu d kadınların kendi hayatlarını etkileyecek kararlar üzerinde çok az söz söyleyebilmelerini ortaya çıkartıyor. Kadın bu tür baskılarla çalışma hayatında da günlük hayatta da kısıtlanıyor.” (K59)

“Kadın ve erkek eşittir fakat tam olarak her alanda yüzde yüz eşittir demek doğru olmaz diye düşünüyorum. Örneğin hamile bir bayana otobüste her kim olsa yer verir.” (K14)

Katılımcıların kadın-erkek eşitliği konusunda en fazla atıf yaptıkları bir diğer başlık ise kadın ve erkeğin eşit olmadığı ancak eşit olması gerektiğidir. Yine toplumsal hayattaki eşitsizliğe dikkat çeken katılımcılar, eşitliğin sağlanmasını istediklerini belirtmişlerdir.

“Olması gereken eşitliktir ama toplumlarda bu eşitlikten bahsetmek pek mümkün değildir. Dilde bile belirli söylemlerle kadın ötekileştirilmektedir. Aynı şekilde mesleki alanda bile birçok meslekte ‘erkek mesleği’ algısı yaratılmaktadır.” (K69)

“Yaşadığımız topluma baktığımızda kadın ve erkek eşit değildir. Fakat eşit olmalıdır. Özellikle iş hayatında kadının rolü artmalı ve kadına belli başlı meslekler dayatılmamalıdır. Örneğin öğretmenlik, bankacılık, terzi vb. Kadın bilgisayar uzmanı da olabilir mühendis de olabilir. Dilediği mesleği hür bir şekilde yeteneği doğrultusunda yapabilmelidir.” (K85)

Katılımcı görüşleri incelendiğinde kadın ve erkeğin eşit olmadığını belirten 33 atıf tespit edilmiştir. Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklar ve toplum yapısı nedeniyle eşitliğin olmadığını ifade eden katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Yaratılış özellikleri olarak kadın erkekten daha naif bir konumdadır. Günümüzde kadın ve erkek her alanda eşit değildir. Bu durum hak, kanun ve adalet konusunda da kadın ve erkek olarak bazı ayrımlar karşımıza çıkabilmektedir. Bazı ayrımların yerinde olduğunu düşünüyorum. Bazı meslek dalları çok fazla güç isteyen nitelikte olabiliyor. Bu mesleklerde erkekler öne çıkıyor. Bazı meslek dalları daha fazla kadına yönelik nitelikleri destekleyici şekilde olabiliyor. Her durumda eşitlik olması gerekir diyemeyiz.” (K41)

“Kadın ve erkek eşit değildir. Yaratılış olarak da psikolojik olarak da kadın ve erkek arasında büyük farklılıklar vardır. Ancak toplumda bu farklılıklar daha da açılmakta ve kesin sınırlar çizilmektedir.” (K129)

Katılımcıların %19,85’i kadın ve erkeğin eşit olduğunu ifade etmiştir. Kadın-erkek eşitliğinin hem hukuki boyutta hem de toplumsal hayatta sağlandığını ifade eden katılımcı görüşleri şöyledir:

“Kadın ve erkek günümüzde her konuda eşit olmalıdır. Kadın yapısı gereği erkekten güçsüz (zayıf) olabilir ancak bu onun eşit olmadığı anlamına gelmez. 21. Yüzyılda kadınların her alanda aktif rol oynadığını görmekteyiz. Kadın titizliği, sabrı gibi özelliklerinden dolayı birçok işte erkeklerden başarılı olmaktadır.” (K120)

“ Kadın ve erkek eşit varlıklardır. Erkek sadece fiziki yönden kadından güçlüdür onun haricinde üstün olduğu bir durum söz konusu değildir. Kadın da aklını kullandığı sürece aradaki farkı rahatlıkla kapatabilir. Kadın evine ekmek getirebiliyor, aynı zamanda çocuklarına bakabiliyor, yemek yapıyor, ev işlerini yapıyor.” (K111)

“İnsanlar her alanda eşittir. Erkeğin yaptığı her işi kadınlar da yapabilir. Kadınlar zayıf değil aksine çoğu konuda erkeklerden güçlüdür.” (K60)

Katılımcıların görsel medyadaki kadın ve erkek temsilleri hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Katılımcılara yöneltilen *“Görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerini,*

toplumsal cinsiyet rolleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna 137 katılımcıdan 127’sinin yanıt verdiği görülmüştür.

Tablo 27

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Görsel Medyada Kadın ve Erkek Temsillerine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Görüş	f	%
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Yansıtır	36	28.35
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Yansıtmaz	30	23.62
Cinsiyetleri Nesneleştirir	26	20.47
Kadın İkinci Plandadır	25	19.69
Olumsuz temsiller	5	3.94
Eşit Temsiller	3	2.36
Olumlu Temsiller	2	1.57
Toplam	127	100

Katılımcıların %28.35’i görsel medyada yer alan kadın ve erkek temsillerinin toplumsal cinsiyet rollerini yansıttığını ifade etmiştir. Katılımcılar özellikle reklam filmlerinde, firmaların hitap ettikleri tüketici kitlesine uygun olarak cinsiyet rollerini yansıtan bir tutum içerisinde olduğunu belirtmişlerdir. Konu ile ilgili 36 atıftan bazıları şu şekildedir:

“Paralel yönde ilerliyor. Pazarlama kime yapılıyorsa onun özelliklerine uygun biçimde sunuluyor. Örneğin temizlik malzemesi pazarlayan bir firmanın oynattığı oyuncular çoğunlukla bayanlar; araba reklamlarında ise genellikle erkekler olur.” (K16)

“Görsel medyadaki kadın ve erkek temsiller gerçek hayatta kadına dayatılan unsurlarla paralellik göstermektedir. Örneğin bir çocuk bezi reklamında hiçbir babanın çocuğunun altını temizlediğine şahit olmadım. Bir diğer örnek olarak da deterjan reklamlarında da hiçbir erkeğin temizlik yaptığına, bunun neticesinde de kurtarıcı deterjanla mucize yarattığını da görmedim.” (K38)

“21. yüzyıl’da teknolojiyle birlikte yaşıyoruz. Bu birliktelikle beraber bir sürü görsel içerik ve iletilere maruz kalıyoruz. Bu iletileri ve görselleri iyi tanımamız ve iyi yorumlamamız gerekiyor. Medyadaki reklamların verdiği mesajlar toplumsal cinsiyet açısından önemlidir. Örneğin oyuncak reklamlarında erkek çocuklar için daha çok silah ve oyuncak arabalar tercih edilirken kız çocuklar için oyuncak bebekler tercih ediliyor. Yahut kadınlara yönelik medya iletilerinde daha çok kadınlık öğretilirken erkeklere de toplumun oluşturduğu erkek sembolünden hareketle erkeklik öğretilmeye çalışılıyor.” (K39)

Katılımcıların %23.62’si görsel medyada yer alan kadın ve erkek temsillerinin toplumsal cinsiyet rollerini yansıtmadığını dile getirmişlerdir. Medyada cinsiyet rollerinin değiştiğine, kadına atfedilen rollerin erkek temsillerinde de görüldüğüne dikkat çeken katılımcıların atıfları şu şekildedir:

“Görsel medyada daha özgür bir kadın modeli var. Erkeklerle eşit görünüyor. Toplumsal cinsiyet rollerinin dışında temsiller vardı.” (K34)

“Görsel medyada kadın, kendi ayakları üzerinde durabilen, istediğini hyapma hakkı olan, erkeği hiç dinlemeyen, istediği zaman çekip gidebilecek maddi olanakları sağlamış gibi sergilenmektedir. Erkek ise kadının bu özgüveninden sıkılmış bir durumda gösteriliyor. Bazen bir evin geçimini kadın sağlıyor. Toplumsal olarak alışık olduğumuz düzen ev geçimini erkeğin sağlamasıyken bu durum dönemimizde değişiklik göstermektedir. Erkekler eskiden belki de hiç bebek bakmazken şimdi bakmak zorunda kalabiliyorlar. Çünkü artık kadınlar da onlar gibi akşama kadar çalışıyor.” (K49)

“Görsel medyada daha çok batılı tarzda bir temsil söz konusudur. Her milletin kendi kültürü vardır. Biz batılı da değiliz doğulu da değiliz. Biz Türk’üz. Bu nedenle kendi özümüze yakın olan rolleri benimseyip batı tarzı biçilen rolleri kültürümüze karıştırmamalıyız.” (K51)

“Görsel medyada kadın ve erkek temsilleri toplumsal cinsiyetleri tam olarak bize aktaramamaktadır diye düşünüyorum. Kadın ve erkeğin özellikleri farklı olarak algılanıyor. Bundan dolayı bu roller tam olarak topluma entegre olamıyor.” (K126)

Katılımcı görüşleri incelendiğinde medyanın kadın ve erkek cinsiyetlerini nesneleştirdiğini ifade eden 26 atıf tespit edilmiştir. Katılımcılar medyanın özellikle kadın bedenini cinsel nesne olarak yansıttığını dile getirmişlerdir.

“Medyada kadının daha çok cinsel etkisinden faydalanmaya yönelik bir temsil durumu vardır. Mesela genel olarak kullanılan bir ürünün reklamı yazılırken kadının bazı özellikleri ile tanıtım yapılmakta, üründen çok kadın ön planda tutulmaktadır. Burada kadın biraz daha tüketim malzemesi haline getirilmiştir. Erkek de daha çok gücü elinde bulunduran bir figür olarak öne çıkıyor.” (K33)

“Görsel medyada, kadın bedeni aracılığıyla sürdürülen toplumsal cinsiyet rolleri politikasının bir sonucu olarak toplum nezdinde erkekler haber, tartışma, yorum vb. ciddi içeriğe yönelik programları; kadınlar ise pembe dizi, yarışma-eğlence ve evlilik programları gibi hafif içeriğe sahip programları izler anlamı taşıyan genel bir algı oluşmuştur. Görsel medyada kadınlar ‘beden’ erkeler ise ‘akıl’ üzerinden temsil edilmektedir. Görsel medya bu yargıyı her gün destekler nitelikte sunumlarla kuvvetlendirmektedir” (K73)

“Görsel medyada kadın bir çeşit cinsel obje olarak sergileniyor. Toplumların değer yargıları çok da önemsenmiyor.” (K134)

“Kadın ve erkeğin insani yönlerinin geri planda tutulduğunu, metalaştırıldığını, duygusuz, cansız bir manken gibi sadece fiziksel yönleriyle servis edildiğini düşünüyorum ve bu durum ne yazık ki toplumsal cinsiyet kalıplarının yol göstermesiyle meydana geliyor. Örneğin bir araba reklamı için kullanılacak afişte, son model bir arabanın önünde kadınlığını ön plana çıkaran kıyafetle bir kadın oturtuluyor ve erkek şu şekilde manipüle ediliyor: ‘Bu arabayı alırsan böyle kadınlara sahip olursun.’ Bu insan kimliğinin içinin boşaltıldığı,

kadının sahip olunması gereken, belli ölçülerde ve makyaj ile güzel olabilen, arabası olan herkese koşarak gelebilecek, fikri ve düşünceleri olmayan tekdüze bir canlı olarak görülmesi, belli bir kalıba sokulması son derece iğrenç bir davranış. Aynı şekilde başka reklamlarda da kaslı, yakışıklı erkeklerin oynatılması, onlara sahip olunma arzusu uyandırılmaya çalışılması, erkeğin sadece fiziksel görünüşünü ön plana çıkararak, önemseyen toplumun algısını ön plana çıkarıyor.” (K89)

Katılımcıların %19.69’u görsel medyada yer alan kadın ve erkek temsillerinde kadının ikinci planda olduğunu ifade etmektedir. Medyada yer alan erkek temsillerinin ön planda olduğu ve genellikle kadınlara oranla daha güçlü bir görüntü çizdiğini ifade eden katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

“Görsel medyada günümüze kadar ulaşan süreçte kadın figürünün arka plana atıldığına inanıyorum. Bir olayda karar mercii olarak hep erkekler yer alıyor.” (K36)

“Son zamanlarda bu konuda bilinçlenme olsa da yeterince bilinçli değiliz. Erkek her zaman pohpohlanırken kadın sinmiştir. Bu durum değiştirilmeye çalışılsa da kat etmemiz gereken yol oldukça fazladır.” (K84)

“Görsel medyada toplumsal cinsiyet rolleri erkeği ön plana çıkararak kadını ise erkeğin arkasına atan bir rol üstlenmektedir. Bizim toplumumuzda var olan anlayış: kadın erkekle vardır. Erkek olmadan kadının tek başına var olabilmesi zordur. Bence bu anlayışın değişmesi lazımdır.” (K106)

“Görsel medyada her zaman kadınların erkeklerden daha düşük seviyede, daha güçsüz ve sadece ev işleriyle uğraşan bir şekilde verilmesi eşitliği olumsuz yönde etkiliyor.” (K118)

“Görsel medyada erkekler daha baskın bir şekilde resmedilirken kadınlar bunun aksine genellikle daha pasif bir durumda resmediliyor. Sosyal ilişki kavramından

baktığımızda erkekler söz söyleyen, karar bağlayıcı konumundayken kadınlar onları dinleyen pasif konumdadırlar.”(K96)

Katılımcıların %3.94’ü görsel medyada yer alan kadın ve erkek temsillerinin olumsuz örnek teşkil edecek şekilde yansıtıldığını ifade etmiştir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Bence görsel medya olumsuz etkiliyor. Görsel medyada kadının çocuk doğuran, yemek yapan, temizlik yapan, kocasının gözüne girmeye çalışan bir kişilik olarak gösterildiğinde toplumda da kadına bu roller yükleniyor.” (K6)

“Görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerini, toplumsal cinsiyet açısından değerlendirdiğimde kadın ve erkeğe verilen rollerin toplumu yozlaştırdığını düşünüyorum. Yani kadın ve erkek her alanda eşit olmalı. Bir erkeğin yaptığını kadın da yapmalı ancak kadının iş hayatın atılması, kadının erkekle aynı seviyeye gelmesi, aile ve evlilik kurumunu zedeleyen ahlak dışı unsurlarla verilmemeli. Bu, toplumda kadınların ekonomik özgürlüğü olursa bir gün kocasını bırakabilir diye yansıtılmamalı diye düşünüyorum.” (K30)

Katılımcıların %2.36’sı görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerinin eşitlikçi bir anlayışla yansıtıldığını ifade etmiştir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Özellikle son zamanlarda ortaya konan görsel ve sosyal medyadaki ürünlerin kadın ve erkek ayırımından çok kadın- erkek eşitliğine dayalı ürünler olduğunu düşünüyorum.” (K25)

“Bana göre görsel medya kadın ve erkek cinsini birbirine yaklaştırıyor. Kadınların da birçok konuda söz sahibi olduğunu gösterirken erkeklerin de kadınların yapabileceği işlere el uzattığını gösteriyor. Örneğin moda tasarımcılığı.” (K21)

“Görsel medyada bu konu yeterince hassasiyetle işleniyor. Dizi, film ve reklamlarda kadınlar hem etkili, hem de erkekler gibi yeterince söz söyleme ve yapma konusunda etkin resmediliyor.”(K62)

Katılımcıların sadece %1.57'si görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerini olumlu bir biçimde yansıttığını belirtmiştir. Konu ile ilgili K28 kodlu katılımcının görüşü şu şekildedir:

“Ben çok önemli buluyorum. Örneğin banka reklamlarında aslında kısacası her meslekte kadınları görmek beni mutlu ediyor. Medyada, ekonomide, siyasette kadınlar olmalı, olmalıyız. Sokakta çok kadın görüyoruz: annelik yapanlar, çarşıya gidenler... Örneğin bir bankanın genel müdürlüğünü bir kadının yapması müthiş bir şey. Bu, toplumsal açıdan büyük bir adım.” (K28)

Katılımcıların toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yazı dili hakkındaki görüşlerine ilişkin bulgular. Katılımcılara yöneltilen “Günlük hayatınızda karşınıza çıkan metinlerde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yazı dili kullanıldığını düşünüyor musunuz ?” sorusuna 137 katılımcıdan 121’i yanıt vermiştir.

Tablo 28

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Yazı Diline İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Görüş	f	%
Duyarlı Değil	69	57.02
Kısmen Duyarlı	27	22.31
Duyarlı	25	20.66
Toplam	121	100

Katılımcı görüşleri incelendiğinde, kullanılan yaz dilinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmadığını belirten 69 atf tespit edilmiştir. Yazı diline yerleşmiş kalıp ifadelerin yazı dilinde cinsiyet eşitsizliğine yol açtığını ifade eden katılımcıların görüşleri şöyledir:

“Hayır düşünmüyorum. ‘Kadın gibi ağlama’ ifadesine bakarsak kadınlar nasıl ağlar, erkekler nasıl ağlar? Ağlarken her insan aynıdır. Ağlamayı bile kadınlarla özdeşleştirmişler.

Afişlerdeki sosyal medyada, dizi ve filmlerde kullanılan dil uzmanlarca incelemeye alınmalı ve öyle sunulmalı bence.” (K7)

“Hayır düşünmüyorum. Birçok reklam metninde erkeklere ‘cesur ol’ mesajı verilirken kızlara zayıflık, ‘makyaj yap’ mesajı aktarılıyor.” (K26)

“Tabii ki de düşünmüyorum. Ev hanımı, bilim adamı, insanoğlu ve adam olmak tabirleri; toplumumuzun ürettiği birçok yiyecek ismi (kadınbudu köfte, dilberdudağı, hanımgöbeği...) hem yazı hem de konuşma dilimizde kadınları aşağılayan ve metalaştıran bir anlayışı gözler önüne sermektedir.” (K9)

“Düşünmüyorum. Bazı gazete başlıklarında toplumdaki kadın düşmanlığını sıklıkla görüyoruz. En basitinden erkeğe atfedilen ve güç gerektiren birçok işi bir kadının yapması ‘kadın şoför’, ‘kadın polis’ gibi sözcüklerle özellikle belirtildiğini görüyoruz. Oysaki bir kadının da bu meslekleri yapması gayet doğaldır” (K107)

Yazı dilinin cinsiyet eşitliğine kısmen duyarlı olduğunu belirten 27 atıf tespit edilmiştir. Katılımcılar, bazı metinlerde cinsiyet eşitliğine duyarlı bir dil kullanıldığını ifade etmişlerdir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri ise şöyledir:

“Bazen buna dikkat edildiğini söylemek mümkün olabilir. Örneğin gazete metinlerinin toplumsal cinsiyete duyarlı yazı dilini kullandığını söyleyemeyiz. Ancak reklam tarzı daha çok dikkat çekmeye yönelik metinler, daha ayrıntılı incelenip hazırlandığı için bu durumun da göz önünde bulundurulduğunu düşünüyorum.” (K35)

“Kullanılan yazılar da gördüm, kullanılmayan da. Bazı haber sayfaları bu bağlamda eşitlikçi olmayan haberler üzerinden yürürken bazıları daha objektif bir bakış açısına sahip.” (K93)

“Günümüzde biraz duyarlı hale geldi. Özellikle sosyal medya ortamında cinsiyet eşitliğine bağlı reklamlar, afişler etkili hale getirildi.” (K116)

Kullanılan yazı dilinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olduğunu düşünen katılımcı yüzdesi %20.66; tespit edilen atıf sayısı 25'tir. Katılımcılar, günümüzde geçmişe kıyasla duyarlı bir yazı dili oluşturulmaya çalışıldığını, eşitlikçi ifadeler kullanıldığını ifade etmişlerdir.

“Evet. Birçok yazar buna dikkat etmeye başlamıştır. Düşünen, okuyan kişilerin sorgulamasına yardımcı olan bu metinler, toplumsal eşitliğin sağlanmasında önemli ölçüde etkilidir.” (K84)

“Gazete ve sosyal medyada karşılaştığım metinlerde cinsiyet eşitliği üzerinde duruluyor. Toplum bu konuda daha duyarlı.” (K124)

“Ben okuduklarımın gayet duyarlı olduğunu düşünüyorum. Olayları ve yaşananları eşitlikçi bir dille anlattıklarını düşünüyorum.”

“Evet düşünüyorum. Çünkü metinlerde bu eşitlik daha vurgulu anlatılıyor. Metinler bu konuda duyarlı ve saygılı yazılmaktadır.” (K61)

Katılımcıların eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi hakkındaki görüşlerine/önerilerine ilişkin bulgular. Katılımcılara yöneltilen “Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusundaki görüşleriniz/önerileriniz nelerdir?” sorusuna 137 katılımcıdan 128'i cevap vermiştir.

Tablo 29

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Eğitim Hayatında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanabilmesine İlişkin Görüşlerinin Frekans ve Yüzde Dağılımı

Görüş	f	%
Eşitlikçi Yaklaşım Benimsenmeli	28	18.18
Aileler Bilinçlendirilmeli	25	16.23
Okullarda Eğitim Verilmeli	23	14.94
Erken Yaşta Eğitim	20	12.99

Tablo 29'un devamı

Görüş	f	%
Toplum Bilinçlendirilmeli	18	11.69
Eğitimciler Bilinçlendirilmeli	13	8.44
Toplum Hayatında Kadınlar Aktif Olmalı	10	6.49
Cinsiyetçi Dil Değişmeli	9	5.84
Erkekler Bilinçlendirilmeli	3	1.95
Ders Kitapları Yeniden Düzenlenmeli	3	1.95
Kız Çocuklarının Eğitimine Önem Verilmeli	2	1.30
Toplam	154	100

Katılımcı atıflarının %18.18'i eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için eşitlikçi yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Kadın-erkek ayrımı yapılmadan her iki cinsiyet için de fırsat eşitliğinin sağlanması, eğitim-öğretim sürecinde de eğitimcilerin cinsiyetçi yaklaşımdan kaçınarak öğrencilere eşit davranması gerektiğini belirten katılımcı görüşleri ise şöyledir:

“Öncelikle bu konuda nabza göre şerbet vermek yerine herkese eşit ve olması gerektiği gibi davranmalıyız. Öğrenciye, cinsiyetine bakıp da: ‘Sen bunu yapamazsın, edemezsin.’ diye güçsüz muamelesi yapmamalıyız. Her cinse eş fırsatlar sunmalı ve onları cesaretlendirmeliyiz.” (K23)

“Bir erkeğin nasıl ki eğitim ve öğrenim hakkı var ise aynı şekilde bir kadının da eğitim ve öğrenim hakkının olduğunu düşünüyorum. Bu düşüncemi gerçekleştirmek için adaletli bir şekilde elimden gelen her neyse sağlamaya çalışarak görevimi adil bir biçimde ifa etmeye çalışacağım.” (K46)

“ Bir Türkçe öğretmeni sınıfta lider konumda olmalıdır ve iyi bir lider olmak istiyorsanız bir çemberin merkez noktası gibi herkese karşı eşit mesafede olmak zorundasınız. Aynı şekilde sınıf içinde de bir Türkçe öğretmeni, toplumsal cinsiyet ayrımı yapmamalıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlaması için örneğin: ‘Sınıf temizlenecek hadi

bakalım, temizlik hepimizin görevidir. Şimdi birlikte sınıfı temizliyoruz.’ gibi tavırlar takınarak bu konuda örnek olmalıdır.”(K55)

“Öğrencilere eşit fırsatlar sağlanmalı ve ayrımcılığın yasaklanması, ayrımcılıkla mücadele konusunun geliştirilmesi gereklidir. Sorumlulukların birlikte paylaşılması ve verilen haklarda eşitliğin sağlanması için olumsuz kalıp ve yargılarla mücadele edilmelidir.” (K73)

Katılımcı atıflarının %16.23’ü toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için ailelerin bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Bana göre toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için önce aileler bilinçlendirilmeli ve aileler de çocuklarını o şekilde büyütmelidir. En büyük öğrenme, kişinin yaşadığı ortamda çevrede gerçekleşir. Sınıfta, ders kitaplarında bunları öğrencilere okutmakla gelişme kaydedebileceğimize inanmıyorum. Çocuk ailesinden gördüğü davranış ve düşünce sistemini belirler. Okul bunun üzerine eklemeler yapar. Fakat tam olarak yeterli olamaz. Bu konuda en büyük görev ailelere daha sonra da öğretmenlere düşüyor bence.” (K94)

“Tabii ki de bu eşitliğin sağlanması için en büyük görev ailelere düşüyor. İlk olarak aileleri eğitmeliyiz. Onlar da çocuklarını eğitmeli. Bu çocukları da öğretmenler geliştirmeli ve bu eşitliği sağlamalıdır.” (K95)

“Toplumsal eşitliği sağlamakta ilk görev bence aileye düşmektedir. Bir kişi erkek çocuğu olduğunda seviniyor, kız çocuğu olduğunda karalar bağlıyorsa çocuk daha yeni doğduğunda cinsiyet eşitsizliğiyle karşılaşmaktadır. Veyahut kıza: ‘sakın geç kalma, arkadaşına gitme, arkadaşın olmayacak.’ Deyip de bir erkeğe sonsuz özgürlük sağlanıyorsa bu durumda da kişi eşitsizliğin farkına varacaktır. O yüzden ilk önce toplumsal cinsiyet konusunda ailelerin yeteri kadar bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K81)

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde eğitim hayatında toplumsal eşitliğin sağlanabilmesi için okullarda öğrencilere konu ile ilgili eğitim verilerek bilinçlendirilmeleri gerektiğini ifade eden %14.94'lük bir katılımcı görüşü oranı ortaya çıkmıştır. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Temele indiğimizde, okullarda bu konuya çok önem verildiğini zannetmiyorum. Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak öğrencileri okulda birbirlerinin alanlarına teşvik edilmeleri öneririm. Burada öğretmenlere ve okul idaresine çok iş düşmektedir. Çocuklar ayırım yapmadan yetişirse daha sağlıklı bireyler olurlar.” (K2)

“Bu konuda özellikle öğretmenin etkin rol oynadığını düşünüyorum. Çocuğun fikirlerinin oluşmaya başladığı eğitim hayatında öğretmen, toplumsal cinsiyet eşitliğini çocuklara aşılmalıdır.” (K44)

“Bu konu hakkında farkındalık yaratmak açısından çeşitli girişimlerde bulunurum. Toplumsal cinsiyet ile kadın ve erkeğe biçilmiş rollerin öğrencilerim tarafından sorgulanmadan kabul edilmemesini sağlarım. İlk olarak da eğitim ortamında bu ayrıcalığı ben yok etmeye çalışırım.” (K59)

“Toplumsal cinsiyet eşitliğine dair öğrencilerin fikir sahibi olması, onların duyarlı bireyler olması için çalışmalar yaparım. Bununla ilgili bilgilendirici metinler okurum. Onların görüşlerinin ne olduğunu öğrenmek için onlara yazı yazdırırım, videolar izlettiririm, sınıfta münazaralar düzenlerim, tartışma ortamı yaratırım.” (K83)

“Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yolunda öncelikle öğrencilere, kadın ve erkeğin ayırım gözetmeksizin bir birey olduğu benimsetilmelidir. Öğrencilerin, sınıf içinde ve okulda bu hassasiyete sahip olmalı ve devamını getirmeleri sağlanmalıdır. Bu konuda öğrencilere iyi örnek teşkil edebilecek filmler izletilmeli, bununla ilgili görüşleri alınmalıdır.”(K120)

Katılımcı atıflarının %12.99'u toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için bireylerin erken yaşta eğitilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Kadın-erkek eşitliği konusunda eğitim küçük yaşta verilmelidir. Toplumumuz ataerkil bir toplum yapısına sahip olduğu için bunu kırmamızın ancak küçük yaşta eğitim ile mümkün olacağını düşünüyorum. Yani: ‘ağaç yaşken eğilir’ diyorum.” (K70)

“Küçük yaşlarda bu farklılığın önüne geçilmesi gerekiyor. Çocukların ilgi ve alakalarına saygı duyulmalı, ayırttırmaya gidilmemelidir. Sosyal birliktelik desteklenmelidir. Çocuk sadece erkeklerle veya sadece kızlarla iletişim kurmamalıdır.” (K131)

“Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında ebeveynlere ve öğretmenlere çok büyük sorumluluklar düşmektedir. Daha küçük yaşlarda kadın ve erkek eşitliği konusunda duyarlı olmalıyız ve çocukları titizlikle eğitmeliyiz. Söylediğimiz sözlere, aldığımız kıyafet, oyuncak ve kitaplara dikkat etmeliyiz. Erkek çocuğumuza bebek alabilmeliyiz mesela. Onların birbirlerinden üstün ya da alçak olduğunu düşündürecek söz ve davranışlarda bulunmamalıyız. Her bireyin birbirleriyle eşit olduğunu unutturmamalıyız.” (K7)

Katılımcı atıflarının %11.69'u eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için toplumun bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

“Öncelikle geleneksel rolleri bir kenara bırakmak ve içinde bulunduğumuz ve sürekli çağdaşlaşan toplum yapısının göz önüne almak ve daha eşitlikçi bir ortamda kendimiz olarak yaşayabilmek için bizi bu rollerin kelepçelerinden kurtaracak değişimler yapmalıyız.” (K56)

“ Bir kadının gücü kadar bir erkeğin duygusallığının ve nezaketinin de kabul edilebilir olduğunu gösteren durumlara karşı toplumun bilinçlendirilmesi bu eşitliğin sağlanmasında önemli rol oynayacaktır.” (K88)

“Öncelikle insan onuruna değer verilmelidir. İnsanların dilediği gibi yaşamasına, çalışmasına, giyinmesine saygı gösterilmelidir. Toplumun cinsiyet rolleri hakkındaki beklentileri genişletilmelidir.” (K112)

Katılımcı atıflarının %8.44’ü eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması hususunda eğitimcilerin bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Konu ile ilgili yapılan atıflar aşağıdakiler gibidir:

“Ben bir öğretmen adayı olarak, eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için öncelikle bu eğitimi verebilecek öğretmenlerin, yani bizlerin bu eşitliği özümsemiş ve hayatımıza yansıtmış olmamız gerektiğine inanıyorum. Zira eğitimde çocuk özellikle okul öncesi ve ilkokul düzeyinde ‘model alma’ yoluyla birçok gizil öğrenme yaşıyabiliyor.” (K97)

“Biz öğretmenler, toplumu bu konuda bilinçlendirecek kişileriz. Bizim eşitliği sağlamamızla yeni nesiller doğru olanın bu olduğunu anlayacak. Bunun için de önce öğretmenlerin bu konuda eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum. Öğretmenler bilinçlendirildiği vakit toplum da bu konuda eğilmeye müsait olacaktır. Yeni nesiller eğitildikçe, cinsiyet eşitliği sağlandıkça, toplum kalkınacaktır.” (K77)

“Bir neslin daha sonra ise bütün toplumun yetiştirilmesinde biz öğretmenlere büyük rol düşmektedir. Bu yüzden öncelikle bizim bu konu hakkında kendimizi eğitmemiz ve varsa bu konu hakkındaki ön yargılarımızı yıkmamız gerekmektedir. Her çocuğa ve cinsiyete eşit fırsatlar vererek onları eşit değerlendirmelere tabi tutmalıyız.” (K40)

Katılımcı atıflarının %6.49’u eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kadınların bilinçlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Kadın hem toplumun hem de ailenin temel direğidir. Her ne kadar ataerkil bir yaşam sürsek de Türk’ün Orta Asya’dan beri getirmiş olduğu ‘kadın önderlik’ vasfı, İslamî gelenekle

harmanlanınca kadınlarımız geri planda kaldı. Bu yüzden kadının toplumsal yaşamda aktif olması, hak, adalet bağlamında eşit olması gerekir.” (K93)

“Eğitim alanında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için üniversitelerde kadın akademisyen sayısı artırılmalı, ilkokul, ortaokul ve liselerde ise müdür, müdür yardımcılığı görevlerine daha fazla kadınlar getirilmelidir.” (K61)

Katılımcı atıflarının %5.84’ü yazı dilinde kullanılan cinsiyetçi ifadelerin değişmesi gerektiğini belirtmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Yazılı metinlerde ya da konuşmalarımızda bir cinsiyeti küçük düşürecek veya rahatsız edecek şeylerden kaçınılmalı.”(K75)

“Dil ve düşünce birbirinden ayrılması imkânsız iki unsur. Dili değiştirmek için düşünceye, düşünceyi değiştirmek için dile önem vermeliyiz. Her konuda olduğu gibi toplumsal cinsiyet eşitliği meselesinde de bu geçerlidir.” (K71)

“Yayınlanacak kitaplarda, reklamlarda vb. toplumsal cinsiyet eşitliğine dikkat edilmeli. Bunun ihmal edilmemesi için yaptırımlar ortaya koyacak ya da bu konuyla ilgilenecek bir kuruluş kurulabilir. Tüm bu faaliyetlerin doğru bir şekilde yürüyüp yürümediği denetlenebilir.” (K32)

Katılımcı atıflarının %1.95’i erkeklerin bilinçlendirilmesinin eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında etkili olacağını ifade etmektedir. Konu ile ilgili K80 kodlu katılımcının görüşü şu şekildedir:

“Toplumsal cinsiyet eşitliğinin bir öğretmen adayı olarak özellikle erkeklerin farkında olması gerektiğini düşünüyorum. Bir gün erkekler kadın hakları için mücadele ettiklerinde, kadınlar özgür ve eşit haklar içerisinde yaşayabilecekler.” (K80)

Katılımcı atıflarının %1.95’i eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için mevcut ders kitaplarının incelenerek cinsiyet eşitliğine duyarlı hale getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Öncelikle kitaplarımızdaki temalardan birinin bu konuyla ilintili olması gerekir. Öğrencilere konuyu doğru şekilde anlamaları, önyargılarını kırmaları için filmler vb. materyaller kullanılmalı.” (K115)

“Ders kitaplarında bu konudaki sözcüklere dahi dikkat edilmelidir. Fotoğraflarda, resimlerde ailede anne tüm ev işlerini halleden biri olarak değil de ev işlerinde kendisine yardım edilen biri olarak yansıtılmalıdır. Yardımlaşan bir aile tablosu çizilmelidir. Farklı meslekler kadınlar üzerinden de sıklıkla görsel olarak yansıtılmalıdır.”(K107)

Katılımcı atıflarının %1.30’u kız çocuklarının eğitimine önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Konu ile ilgili K11 kodlu katılımcının görüşü aşağıda yer almaktadır.

“Kız çocukları okumalı ve kendilerini geliştirmeliler. En önemlisi de hayatlarında bir erkek olmadan yaşamlarını sürdürmeyi öğrenmeliler.” (K11)

Elde edilen bulgulardan hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının genel anlamda toplumsal cinsiyet kavramı hakkında bilgi sahibi olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların çoğunluğu toplumsal cinsiyeti “toplumun kadın ve erkek için belirlediği roller”, “toplumun kadın ve erkekte beklentileri” şeklinde yorumladıkları görülmüştür. Kadın ve erkek eşitliği hakkındaki düşüncelerinin ise kadın ve erkeğin her alanda eşit olmadığı yönünde yoğunlaştığı ortaya çıkmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının, görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerinin toplumsal cinsiyet rollerini yansıtmadığı konusunda birbirine yakın görüşlere sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların yarısından fazlası, yazı dilinin toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olmadığını ifade etmiştir. Eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda önerileri alınan Türkçe öğretmeni adayları, eşitlikçi yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini ve toplumumuzun toplumsal cinsiyet konusunda eğitime ihtiyacı olduğunu ifade etmişlerdir.

Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde, Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerine ve görüşlerine ait sonuçlar ifade edilerek çalışmanın alt problemleri doğrultusunda tartışılacaktır.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın problem cümlesinden ve alt problemlerinden yola çıkarak elde edilen sonuçlar, alanyazında yapılan çalışmalar ele alınarak tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci alt problemine ait tartışma ve sonuç. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algıları ve alt boyutları (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, kadın erkek eşitliği, toplumun kadından beklentileri) algı düzeylerini belirlemek için yapılan analizlerin sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algısı düzeylerinin ($\bar{x}=4.09$) yüksek olduğu görülmüştür. Toplumsal cinsiyet algısının alt boyutunda yer alan “erkeğin üstün olduğu aile yapısı” boyutunda verilen cevapların ortalamasının ($\bar{x}=4.04$) yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Bunun nedeninin bu boyutta yer alan maddelerin erkek üstüğünü ifade etmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine uymayan söylemleri destekleyici olması olarak düşünülmektedir. Bu boyutta “*Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.*” maddesi ($\bar{x}=4.51$) en yüksek; “*Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır.*” maddesi ($\bar{x}=3.15$) en düşük ortalamaya sahiptir. Türkçe öğretmeni adaylarının erkeğin üstün olduğu aile yapısından çok kadın ve erkeğin eşit olduğu aile yapısına eşit baktıkları söylenebilir. “Çalışan kadın özellikleri” boyutunda verilen cevapların ortalamasına ($\bar{x}=3.88$) bakıldığında, katılımcıların kadınların çalışma hayatında olmalarına olumlu baktıkları görülmektedir. Bu boyutta yer alan “*Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.*” maddesinin ($\bar{x}=4.35$) en yüksek cevap ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının “kadın erkek eşitliği” boyutunda toplumsal cinsiyet

algı düzeylerinin ($\bar{x}=4.42$) diğer alt boyutlara göre en yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle Türkçe öğretmeni adaylarının kadın erkek eşitliğini benimsediklerini söylemek mümkündür. Bu boyutta en yüksek ortalama, “Kadınlar yönetici olabilir.” ($\bar{x}=4.42$) maddesinde görülmüştür. Buna göre katılımcıların çoğunluğunun kadınların yönetici olmasına karşı olumu bir tutum sergilediği söylenebilir. Elde edilen bu sonuç, Bakır ve arkadaşlarının (2017) kadınların okul yöneticisi olmasının toplum tarafından olumsuz karşıladığı sonucu ile çelişmektedir. “Toplumun kadından beklentileri” alt boyutunda ortalama ($\bar{x}=4.02$) yine yüksek olduğu görülmektedir. Türkçe öğretmeni adaylarının bu boyutta eşitlikçi bir tutum sergilediklerini söylemek mümkündür.

Araştırmanın ikinci alt problemine ait tartışma ve sonuç. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin cinsiyet, yaş, yaşamının geçtiği yer, ailelerinin ekonomik durumu değişkenlerine değişip değişmediğini belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda katılımcıların toplumsal cinsiyet algıları ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre kadın katılımcılar ile erkek katılımcıların verdiği cevapların “erkeğin üstün olduğu aile yapısı” ve “kadın erkek eşitliği” alt boyutlarında anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Kadın katılımcıların, toplumsal cinsiyet ve alt boyutlarına ilişki algılarının erkeklere oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle araştırmaya katılan kadın Türkçe öğretmeni adaylarının erkeklere göre daha eşitlikçi bir yaklaşım içinde olduğunu söylemek mümkündür. Katılımcıların “Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır.” ve “Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.” Maddelerinde cinsiyet değişkenine göre belirgin bir farklılık gösterdiği, kadınların daha eşitlikçi yaklaşımda olduğu yapılan crosstab analizi ile de tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bu sonuç daha önce alanyazında yapılan pek çok çalışmanın sonuçlarıyla paralellik taşımaktadır (Kimberly ve Mahaffy, 2002; Frieze ve ark.,2003; Yogev, 2006; Zeyneloğlu, 2008; Demiroğlu, 2008;Yılmaz ve ark. 2009; Başçı ve

Giray, 2010; Arıcı, 2011; Seçgin ve Tural, 2011; Öngen ve Aytaç, 2013; Freund ve ark., 2013; Hajnalka, 2014; Seçgin ve Kurnaz, 2015; Güzel, 2016; Esen ve ark., 2017; Kantaroğlu ve ark.,2018; Esen ve ark.,2018; Özkan, 2019; Alptekin, 2019; Kharouf ve Daoud, 2019).

Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutları algı düzeylerinde yaş ve yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların ailelerinin ekonomik düzeyleri değişkeni ile toplumsal cinsiyet algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak aile ekonomik durumu orta düzeyde olan Türkçe öğretmeni adaylarının, aile ekonomik durumu alt düzeyde olanlara göre daha eşitlikçi eğilimde olduğu söylenebilir. Elde edilen bu sonuç alanyazında daha önce yapılmış çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Yogev, 2006; ; Kantaroğlu ve ark.,2018; Esen ve ark.,2018; Kharouf ve Daoud, 2019).

Araştırmanın üçüncü alt problemine ait tartışma ve sonuç. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutları (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, toplumun kadından beklentisi) algı düzeylerinin annelerinin ve babalarının eğitim durumuna, annelerinin ve babalarının mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Bu çalışmada, anne ve babaları ilkokul mezunu olan katılımcılar çoğunluğu oluşturmuştur. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların oranı %54.7; babaları ilkokul mezunu olan katılımcıların oranı ise %42.3'tür. Ebeveynlerinden biri üniversite mezunu olan katılımcılar ise azınlığı oluşturmaktadır. Bu nedenle araştırma sonucunda anlamlı bir farkın çıkmadığı düşünülebilir.

Zeyneloğlu (2008) ve Özkan (2019) da çalışmalarında, katılımcıların annelerinin ve babalarının eğitim durumu ile mesleklerinin toplumsal cinsiyet algıları üzerinde bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Buna karşın Başçı ve Giray (2010) ile Arıcı (2011), ebeveynlerin eğitim durumlarının katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarına etki ettiği

sonucuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerin eğitim durumu arttıkça katılımcıların da toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin arttığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın dördüncü alt problemine ait tartışma ve sonuç. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet ve alt boyutları (erkeğin üstün olduğu aile yapısı, çalışan kadın özellikleri, toplumun kadından beklentisi) algı düzeylerinin not ortalamaları ve sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ancak sınıf değişkenin toplumsal cinsiyet algısı üzerindeki etkiye bakıldığında 4. sınıfta öğrenim görmekte olan Türkçe öğretmeni adaylarının “erkeğin üstün olduğu aile yapısı” ve “çalışan kadının özellikleri” alt boyutlarında 3. sınıfta olan Türkçe öğretmeni adaylarına göre daha eşitlikçi eğilimde oldukları ve toplumsal cinsiyet algı düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Başçı ve Giray (2010) ile Kharouf ve Daoud’un (2019) araştırma sonuçlarına benzer olarak üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının olgunlaşması ile sınıf düzeyleri arasında bir ilgi olduğu düşünülebilir.

Araştırmanın beşinci alt problemine ait tartışma ve sonuç. Bu bölümde Türkçe öğretmeni adaylarına yöneltilen 5 adet açık uçlu soruya verdikleri cevapların analiz edilmesiyle ortaya çıkan sonuçlara yer verilmiştir. Katılımcılara yöneltilen “*Toplumsal cinsiyet kavramı sizce ne ifade ediyor? Lütfen açıklayınız*” şeklindeki ilk soruya verilen cevaplar 12 başlık altında değerlendirilmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramını “Toplumun kadın ve erkek için belirlediği roller” (%52.21), “Toplumun kadın ve erkekte beklenmesi” (%11.03), “toplumun bireye verdiği cinsiyet” (%2.21), “cinsiyetin toplumdaki görüntüsü” (%1.47) şeklinde yorumlayarak kavram hakkında bilgi sahibi olduğu düşünülen 91 katılımcı tespit edilmiştir. Katılımcıların 136’sının bu soruya cevap verdiği düşünülünce geriye kalan 45 katılımcının toplumsal cinsiyet kavramını cinsiyet ayrımcılığı, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsiyet ile karıştırdığı görülmektedir. Bu karışıklık nedeni ile de sözü edilen katılımcıların toplumsal cinsiyet kavramı hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmadığını söylemek

mümkündür. Bu sonuç, Anand'ın (2018) çalışmasında ulaştığı öğretmenlerin toplumsal cinsiyet farkındalığının yeterli düzeyde olmadığı sonucu ile ilişkilendirilebilir.

Türkçe öğretmeni adaylarının, kendilerine yöneltilen *“Kadın ve erkek eşitliği konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce kadın ve erkek her alanda eşit midir? Bu konudaki görüşleriniz nelerdir?”* Şeklindeki soruya dört başlık altında cevap verdikleri görülmüştür. Katılımcıların %29.41'i kadın ve erkeğin her alanda eşit olmadığını belirtmiştir. %26.47'si ise mevcut durumda eşitliğin olmadığını ama olması gerektiğini belirtmiştir. Kadın ve erkeğin eşit olmadığını düşünenlerin oranı %24.26 iken eşit olduğunu düşünenlerin oranı %19.85'tir. Nitel verilerden elde edilen bu sonucun nicel verilerden elde edilen, katılımcıların eşitlikçi anlayışta olduğu sonucuyla örtüşmemektedir.

Katılımcılara yöneltilen *“Görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerini, toplumsal cinsiyet rolleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?”* sorusuna 137 katılımcıdan 127'sinin verdiği yanıtlar 7 başlık altında toplanmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarından %28.35'i görsel medyanın toplumsal cinsiyet rollerini yansıttığını düşünmektedir. Katılımcıların bu görüşü alanyazında yapılan birçok araştırma sonucu ile de örtüşmektedir (Yüksel, 2006; Dumanlı, 2011; Kalaycı, 2015; Güder ve ark., 2017). Medyadaki kadın ve erkek temsillerinin toplumsal cinsiyet rollerini yansıtmadığını düşünen katılımcıların atıf oranı ise %23.62'dir. Bunun dışında görsel medyanın cinsiyetleri nesneleştirdiğini ve kadını ikinci plana attığını düşünen katılımcılar da azımsanamayacak düzeydedir. Sonuç olarak Türkçe öğretmeni adaylarının görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerini cinsiyetçi bulduğunu söylemek mümkündür. *“Günlük hayatınızda karşınıza çıkan metinlerde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yazı dili kullanıldığını düşünüyor musunuz?”* sorusuna ise 137 katılımcıdan 121'inin verdiği yanıtlar 3 başlık altında toplanmıştır. Katılımcıların yarısından fazlası (%57.02) toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yazı dilinin kullanılmadığını düşünmektedir.

Türkçe öğretmeni adaylarına *yöneltilen* “Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusundaki görüşleriniz/önerileriniz nelerdir?” sorusuna 137 katılımcıdan 128’inin cevap verdiği görülmüştür. 154 atıf sayısı ile en fazla görüş bildirilen soru 5. Soru olmuştur. Katılımcılar, toplumda genel olarak eşitlikçi bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini düşünmektedir. Bunun yanında ailelerin bilinçlendirilmesi, okullarda eğitim verilmesi, çocukların küçük yaşlarda eğitilmesi, eğitimcilerin bilinçlendirilmesi gibi öneriler sunmuşlardır. Burada katılımcıların özellikle toplumsal cinsiyet konusunda toplumun her kesiminin eğitime ihtiyaç duyduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Bu bağlamda Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet eğitimi konusunda toplumun ve eğitimcilerin eksiklikleri olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Öneriler

1. Eğitim fakültelerinin lisans ve lisansüstü programlarına öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı kazanabilmeleri için çeşitli dersler eklenebilir.
2. Bazı üniversitelerde seçmeli ders olarak verilen “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” dersi lisans programlarında zorunlu ders olarak okutulabilir.
3. Hâlihazırda görev başında olan öğretmenlere toplumsal cinsiyet konusunda hizmet içi eğitimler verilebilir.
4. Üniversitelere kadın çalışmaları ve toplumsal cinsiyet konusunda alanında uzman kişiler davet edilerek üniversite öğrencilerine, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere yönelik konferans ve söyleşiler düzenlenebilir.
5. İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde toplumsal cinsiyet eşitliği dersi ders programlarına eklenebilir.
6. Kadınların farkındalık kazanması için Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli eğitim programları düzenlenebilir.
7. Okullarda velileri bilgilendirmek amacıyla çeşitli eğitimler düzenlenebilir.

8. “Türkçe Eğitimi” alanında yapılacak toplumsal cinsiyet araştırmaları öğretmen adayları ve öğretmen görüşleri etrafında yoğunlaşmalıdır.

Kaynakça

- Alptekin, B. (2019). *Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Anand, M. (2018). Gender understandings among teachers and students: Discourses from delhi. *South Asia Research*, 38(3), 307–326.
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, B. ve Koca, C. (2006). Kadın sporcuların yer aldığı günlük gazete haberlerinin sunum biçimine dair bir inceleme. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1), 1-10.
- Aslan, G. (2015). Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin metaforik bir çözümleme. *Eğitim ve Bilim*, 40(181), 363-384.
- Aşılı, G. (2001). *Üniversite öğrencilerinin cinsiyet rolleri ve ego (ben) durumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydın, E. (2010). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı: hacettepe üniversitesi mühendislik ve edebiyat fakültesi örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bakır, A. A., Uğurlu, C. T., Köybaşı, F. ve Özyazıcı, K. (2017). Kadın okul yöneticileri üzerine nitel bir araştırma. *Curr Res Educ*, 3(1), 1-14.
- Baruönü Latif, F. Ö. ve İngün Karkış, Ö. (2018). Sosyal medya reklamları üzerinden kadının toplumdaki konumlandırılmasına ilişkin bir içerik analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 5(10), 114-134.

- Başçı, B. ve Giray, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çok değişkenli istatistiksel tekniklerle analizi. *Journal of Life Economics*, 117-142.
- Bayhan, V. (2013). Beden sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet. *Doğu Batı Dergisi*, 16(63), 147-164.
- Bhasin, K., (2003). *Toplumsal cinsiyet 'bize yüklenen rolleri'* (Çev. K. Ay). Liseli Kıvılcım Eğitim Broşürleri.
- Bora, A. (2016). *Kadınların sınıflı ücretli ev emeği ve kadın öznelliğinin inşası*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Chun, D. ve McIntyre, B. T. (1995) Sex role stereotypes on children's TV in asia a content analysis of gender role portrayals in children's cartoons in Hong Kong. *Communication Research Reports*, 12(2), 206-219.
- Creswell, J. W. ve Plano-Clark, V. L. (2007). *Designing and conducting mixed methods research*. London: Sage Publications.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (Çev. Ed. M. Bütün, S. B. Demir). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çeçen, M. A. (2015). Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri. Duygu Uçgun (Ed.), *Prof. Dr. Murat Özbay'a Armağan* (ss. 211-227). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çınar, E. (2013). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Çiftçi, M. ve Özgün, Ö. (2011). Okul öncesi dönemdeki çocukların oyuncak tercihlerinin ve akran etkileşimlerinin ebeveyn cinsiyet rolleri algısı bağlamında incelenmesi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 6(3), 2246-2261.
- Demiroğlu, B. (2008). *Mesleki ve teknik eğitimde öğrencilerin (toplumsal) cinsiyetine göre aldıkları roller* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dökmen, Z. (2016). *Toplumsal cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dumanlı, D. (2011). Reklamlarda toplumsal cinsiyet kavramı ve kadın imgesinin kullanımı: bir içerik analizi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, s. 132-149.
- England, D. E., Descartes, L. ve Collier-Meek, M. A. (2011) Gender role portrayal and the disney princesses. *Sex Roles A Journal of Research*, 64(7-8), 555-567.
- Erdoğan, M. ve Civelek, S. (2012). *Toplumsal cinsiyet eşitliğinde medyanın rolü konulu komisyon raporu*. Ankara: TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayını.
- Ersöz, G. A. (2010). Türk Atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(6), 167-182.
- Esen, Y. (2013). Hizmet öncesi öğretmen eğitiminde toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirme amaçlı bir çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 38(169), 280-295.
- Esen, E., Siyez, D. M., Soylu, Y. ve Demirgürüz, G. (2017). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet algısının toplumsal cinsiyet rolü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 46-63.
- Esen, E., Öztürk, B. ve Siyez, D. M. (2018). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeği ergen formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Nesne Psikoloji Dergisi* 6(12), 144-173.
- Eşel, E., (2005). Kadın ve Erkek Beyninin Farklılıkları. *Klinik Psikiyatri Bülteni*, 15, 138- 152.

- Freund, A. M., Weiss, D. and Wiese, B. S. (2013). Graduating from high school: The role of gender-related attitudes, self-concept and goal clarity in a major transition in late adolescence. *European Journal of Developmental Psychology*, 10(5), 580-596.
- Frieze, H. I., Ferligoj, A., Kogovsek, I., Horvat, J. ve Sarlija, N. (2003). Gender role attitudes in university students in the USA, slovenia and croatia. *Psychology of Women Quarterly*, 27, 256-261
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. H. Özel ve C. Güzel (Haz.), İstanbul: Ayraç Yayınları.
- Grau, S. L. ve Zotos, Y. C. (2016). Gender stereotypes in advertising: a review of current research. *International Journal of Advertising The Review of Marketing Communications*, 35(5), 761-770.
- Güder, S. ve Yıldız, T. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarında ailenin rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 424-446.
- Gökçe, B. (2011). Türk toplumunda aile yapısı. A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.), *Aile Sosyolojisi içinde* (ss. 50-82). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güldü, Ö. ve Kart, M. E. (2009). Toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasal tutumlar: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116.
- Gümüsoğlu H. F. (2008). Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 39-50.
- Gümüsoğlu, F. (2016). *Ders kitaplarında toplumsal cinsiyet, 1928'den günümüze*. İstanbul: Tarihçi Kitapevi Yayınları.
- Gürkan, S. ve Gürkan, S. (2018). İlkokul 4. sınıf Türkçe ders kitaplarının toplumsal cinsiyet rolleri bakımından değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(18), 103-117

- Güzel, A. (2016). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ve ilgili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(5), 1-11.
- Hajnalka, F. (2014). Gender role attitudes among higher education students in a borderland centraleastern european region called 'partium'. *CEPS Journal*, 4(2), 49-70.
- İnceoğlu, İ. ve Akçalı E. (2018). Televizyon dizilerinde toplumsal cinsiyet eşitliği araştırması. *TÜSİAD-T*, 3(591).
- Kalan, Ö. G. (2010). Reklamda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılışı: 'kinder' reklam filmleri üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 75 – 89.
- Kalaycı Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayıncılık.
- Kantaroğlu, A., Çetin, N. Y. ve Erdoğan, A. (2018). Ergenlerde toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 10(2), 175-187.
- Keskin, F. ve Ulsan, A. (2016). Kadının toplumsal inşasına yönelik kuramsal yaklaşımlara Dair bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 26, 47-68.
- Kharouf, A. E. and Daoud, N. (2019). Gender role attitudes among higher education students in Jordan. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 10(4), 63-75.
- Kılıç, K. L. Ve Eyüp, B. (2011). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 129-148.
- Kimberly, A. ve Mahaffy, K. (2002). The gendering of adolescents' childbearing and educational plans: Reciprocal effects and the influence of social context. *Sex Roles* 46(11/12), 403–417.

- Koyuncu, Ö. (2011). *Kadın öğretmenlerin sorunları ve toplumsal cinsiyet (Diyarbakır ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- KSGM (2008). *Toplumsal cinsiyet eşitliği ulusal eylem planı (2008-2013)*. Ankara.
- Kükreler, M. (2015). *Toplumsal cinsiyet eşitliği yönüyle ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Erişim <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=663>
- MEB. (2016). *Toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı okul standartları kılavuzu*. Ankara.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. (Second Edition)*. California: SAGE Publications.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- Özer, H. (2018). Kadının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Toplumsal cinsiyet Rollerini Açısından Kadın Emeginin Değerlendirilmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 37(2), 295-333.
- Özkan, G. (2019). *Üniversite öğrencisi kadın futbolcuların toplumsal cinsiyet algıları ile sporcu öz yeterlilik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Pehlivan, P. V. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 497-521.
- RTÜK (Radyo Televizyon Üst Kurulu), (2018). *Televizyon izleme eğilimleri araştırması*. Erişim <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf>

- Sadker, M. P. ve Sadker, D.M. 1986. Sexism in the classroom: from grade school to graduate school. *The Phi Delta Kappan*, 67(7), 512-515.
- Sallan G. S. ve Altındal, Y.(2015). Medyada kadın cinayeti haberlerindeki cinsiyetçi izler: Radikal gazetesi, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 24, 168-188.
- Saydam, T. (2019). *Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyetin farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Seçgin, F. ve Tural, A. (2011). Sınıf öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 6(4), 2446-2458.
- Severge, E. Y. (1998). *Ders kitaplarında cinsiyetçilik (ilköğretim ders kitapları üzerinde yapılmış bir içerik çözümlemesi)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sezer, Ö. (2004). *Masallarda toplumsal cinsiyetin işlenişi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şahin, K. M., Çoban, E.A. ve Korkmaz, A. (2018). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve türk eğitim sistemindeki yeri: okul öncesi öğretmen adaylarının gözünden. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 735-752.
- Tatar, M. and Emmanuel, G. (2001). Teachers' perceptions of their students' gender roles. *The Journal of Educational Research*, 94(4), 215-224.
- Terzi, Ş. (Ed.) (2015). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu, (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Uluyağcı, C. ve Yılmaz, A. (2007). Televizyon reklamlarında çocuğa ilişkin toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 6, 141-157.

- Ünlü, S. (2001). Psikoloji bilimi (Ed. A. Hakan). *Psikoloji içerisinde* (1-22), Eskişehir. Anadolu Üniversitesi. 92
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 29-56.
- Yağan Güder, S., Ay, A., Saray, F. ve Kılıç, İ. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları açısından incelenmesi: Niloya örneği. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 96-111.
- Yeşil, F. (2014). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında cinsiyet ifadeleri ve toplumsal cinsiyet rolleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, Z., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L. ve Eroğlu, K. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(1), 775-792.
- Yogev, Ş. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyetin kazanılması aile, okul ve arkadaş etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yurtsever, K. (2011). *İlköğretim II. kademe öğretmenlerinin öğrencilere yönelik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Yüksel, M.A. (2006). Otomobil reklamlarında yerleşik toplumsal cinsiyet kalıpları: türkiye’de yayınlanan televizyon reklamları üzerine bir çalışma. *Journal of Selçuk Communication*, 4(2), 115-124.

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ekler

Ek A: Veri Toplama Aracı**TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI ÖLÇEĞİ**

Bu araştırma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe Eğitimi alanında yürüttüğüm yüksek lisans tez çalışmamın bir parçasıdır. Türkçe öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek amacıyla hazırlanan bir ankettir. Katılımınız için teşekkür ederim.

Melike KUUROĞLU SEVİNÇ
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

2. Yaşınız:

3. Yaşamınızın çoğunu nerede geçirdiniz?

Köy Kasaba Şehir Büyükşehir

4. Ailenizin ekonomik durumunu nasıl algılıyorsunuz?

Alt düzeyde Orta düzeyde Üst düzeyde

5. Annenizin eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil Okur-yazar İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu Lise mezunu Üniversite mezunu

6. Babanızın eğitim durumu nedir?

Okur-yazar değil Okur-yazar İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu Lise mezunu Üniversite mezunu

7. Anne Mesleği:

8. Baba Mesleği

9. Not Ortalamanız:

10. Sınıfınız:

Ek B: Toplumsal Cinsiyet Algısı Envanteri

Aşağıda yer alan ifadelere ne derece katıldığınızı “kesinlikle katılmıyorum”, “kısmen katılmıyorum”, “kararsızım”, “kısmen katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerinden birini (x) işareti ile belirtiniz. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1.	Evlilik, kadının çalışmasına engel olmaz.					
2.	Kadın sadece ailesinin ekonomik sıkıntısı varsa çalışmalıdır.					
3.	Çalışan kadın da çocuklarına yeterince zaman ayırabilir.					
4.	Kadınlar anne olduktan sonra çalışmamalıdır.					
5.	Kadın siyasetçiler de başarılı olabilir.					
6.	Kadınlar evlendikten sonra çalışmamalıdır					
7.	Çalışma hayatı kadının ev işlerini aksatmasına neden olmaz.					
8.	Çalışan bir kadın hayattan daha çok zevk alır.					
9.	Kadınlar erkekler tarafından her zaman korunmalıdır					
10.	Kocasız kadın çalışmamalıdır.					
11.	Kadınlar yönetici olabilir.					
12.	Çalışan bir kadın kazandığı geliri eşine vermelidir					
13.	Çalışan bir kadın çocuklarına daha iyi anne olur.					
14.	Erkekler de çamaşır bulaşık gibi ev işlerini yapmalıdır.					
15.	Kocasız kadın sahipsiz eve benzer.					
16.	Bir ailenin gelirini erkekler sağlamalıdır.					
17.	Kadınlar kendi başına ticarethane açmamalıdır.					
18.	Kadınların birinci görevi ev işlerini üstlenmektir					
19.	Bir kadın kocasından fazla para kazanmamalıdır.					
20.	Erkek her zaman evin reisi olmalıdır.					
21.	Toplumun liderliği genellikle erkeklerin elinde olmalıdır.					
22.	Kız çocuklarına da erkek çocuklar kadar özgürlük verilmelidir.					
23.	Bir kadın kendi haklarına sahip olabilmesi için gerekirse kocasına karşı çıkabilmelidir.					
24.	Kadın kocasından yaş olarak daha küçük olmalıdır.					
25.	Ailedeki önemli kararları erkekler vermelidir.					

AÇIK UÇLU SORULAR

1. Toplumsal cinsiyet kavramı sizin için ne ifade ediyor?
2. Kadın ve erkek eşitliği konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce kadın ve erkek her alanda eşit midir?
3. Görsel medyadaki kadın ve erkek temsillerini, toplumsal cinsiyet rolleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?
4. Günlük hayatınızda karşınıza çıkan metinlerde, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yazı dili kullanıldığını düşünüyor musunuz?
5. Bir Türkçe öğretmeni adayı olarak eğitim hayatında toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusundaki görüşleriniz/önerileriniz nelerdir?

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Melike KULUROĞLU SEVİNÇ

Doğum Yeri: İzmir

Doğum Tarihi: 19.02.1991

EĞİTİM DURUMU

Lise Öğrenimi: İzmir Karataş Lisesi

Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller: B Düzey İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

- a) Makale: Kana, F. ve Kuluroğlu, M. (2018). Yüksek lisans öğrencilerinin bilimsel araştırma sürecinde karşılaştıkları zorluklar. *Çukurova Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 74-85.

İŞ DENEYİMİ

2017- 2018 : Konak Halk Eğitim Merkezi / İzmir

2018- : Yenişehir Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi/ Şırnak

İLETİŞİM

E-posta Adresi: melikekuluroglu@gmail.com